

26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0

Uebersicht

der
statistischen und sonstigen Verhältnisse
des
Wreschener Kreises
mit Bezug auf die im Jahre 1858 ausgeführte statistische Aufnahme
und
mit Berücksichtigung der Resultate der Kreis-Verwaltung
entworfen
von
dem Königlichen Landrath
Freymark,
im Jahre 1860.

WYKAZ

statystycznych i innych stosunków
POWIATU WRZESIŃSKIEGO
na zasadzie wykonanego w roku 1858 spisu statystycznego
oraz
z uwzględnieniem rezultatów zarządu powiatowego
wypracowany
przez
Królewskiego Radcę Ziemiańskiego
Freymark,
w roku 1860.

Druck von Theodor Hoffmann in Ostrowo.

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22

Übersicht

der
statistischen und sonstigen Verhältnisse
des
Wreschener Kreises
mit Bezug auf die im Jahre 1858 ausgeführte statistische Aufnahme
und
mit Berücksichtigung der Resultate der Kreis-Verwaltung
entworfen
von
dem Königlichen Landrath
Freymark,
im Jahre 1860.

W Y K A Z

statystycznych i innych stosunków POWIATU WRZESIŃSKIEGO

na zasadzie wykonanego w roku 1858 spisu statystycznego

oraz

z uwzględnieniem rezultatów zarządu powiatowego

wypracowany

przez

Królewskiego Radcę Ziemiańskiego

Freymark,

w roku 1860.

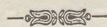
200. WZ. 2 0

240283 III

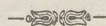
1950 Da 4905

Inhalts-Übersicht.

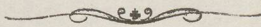

	Seite.
I. Lage, Grenzen, Größe und Bodenfläche, Beschaffenheit, Gewässer	5
II. Politische Eintheilung und Verwaltung des Kreises	9
III. Bevölkerungs-Verhältnisse	13
IV. Viehstand	16
V. Agrikultur	17
VI. Militär-Verhältnisse	19
VII. Pflanzwesen	20
VIII. Feuer-Societäts-Wesen	20
IX. Sittlicher Zustand	21
X. Kirchen-Verwaltung	22
XI. Schul-Verwaltung	23
XII. Steuer- und Abgaben-Wesen	26
XIII. Gemeinde-Kassen-Wesen	31
XIV. Zusammenstellung sämtlicher Steuern und Abgaben	35
XV. Finanzlage des Kreises	36
XVI. Wege-Bauten	38
XVII. Kreis-Spar-Kasse	40
XVIII. Sorge für Kranke	41
Anhang: Rechnungsmäßige Übersicht der Einnahmen und Ausgaben des bei der Königl. Kreis-Kasse verwalteten Chaussée-Baufonds des Breschener Kreises bis Ende 1859.	

Przegląd osnovy.

	strona.
I. Położenie, granice, powierzchnia ziemi, własność ziemi, wody	5
II. Polityczny podział i zarząd powiatu	9
III. Stosunki ludności	13
IV. Stan bydła	16
V. Rólnictwo	17
VI. Stosunki wojskowe	19
VII. Udzielanie paszportów	20
VIII. Interessa towarzystwa ogniowego	20
IX. Stan moralności	21
X. Zarząd kościelny	22
XI. Zarząd szkólny	23
XII. Sprawy podatkowe	26
XIII. Stan kass gminnych	31
XIV. Zestawienie wszelkich podatków	35
XV. Położenie finansowe powiatu	36
XVI. Budowle dróg	38
XVII. Powiatowa kassa oszczędności	40
XVIII. Piecza o chorych	41
Dodatek: Przegląd rachunkowy dochodu i rozchodu byłego w Król. kassie powiatowej pod zarządem funduszu na budowę drogi żwirowej w powiecie Wrzesińskim aż do końca roku 1859.	

Przebieg choroby

41	XVIII. Dzień o chorobie
40	XVII. Dzień o chorobie
38	XVI. Dzień o chorobie
36	XV. Dzień o chorobie
34	XIV. Dzień o chorobie
32	XIII. Dzień o chorobie
30	XII. Dzień o chorobie
28	XI. Dzień o chorobie
26	X. Dzień o chorobie
24	IX. Dzień o chorobie
22	VIII. Dzień o chorobie
20	VII. Dzień o chorobie
18	VI. Dzień o chorobie
16	V. Dzień o chorobie
14	IV. Dzień o chorobie
12	III. Dzień o chorobie
10	II. Dzień o chorobie
8	I. Dzień o chorobie

Analiza choroby

41	1. Przegląd choroby
40	2. Przegląd choroby
38	3. Przegląd choroby
36	4. Przegląd choroby
34	5. Przegląd choroby
32	6. Przegląd choroby
30	7. Przegląd choroby
28	8. Przegląd choroby
26	9. Przegląd choroby
24	10. Przegląd choroby
22	11. Przegląd choroby
20	12. Przegląd choroby
18	13. Przegląd choroby
16	14. Przegląd choroby
14	15. Przegląd choroby
12	16. Przegląd choroby
10	17. Przegląd choroby
8	18. Przegląd choroby
6	19. Przegląd choroby
4	20. Przegląd choroby
2	21. Przegląd choroby
0	22. Przegląd choroby

Tit. I.
**Lage, Grenzen, Größe und Bodenfläche,
Beschaffenheit, Gewässer.**

1. Geographische Lage und Grenzen.

Der Wreschener Kreis bildet eine halblängliche Figur, welche sich zwischen dem Königreich Polen, den Kreisen Pleschen und Schroda in schräger nordöstlicher Richtung von Süden nach Norden bis an den Gnesener Kreis im Regierungs-Bezirk Bromberg hinzieht.

Derselbe grenzt gegen Osten an das Königreich Polen, gegen Süden an den Pleschener Kreis, gegen Westen bis an die Warthe ebenfalls an den Pleschener Kreis, oberhalb der Warthe an den Schrodaer Kreis und gegen Norden an den Gnesener Kreis.

2. Größe und Bodenfläche.

Der Wreschener Kreis hat einen Flächenraum von $13\frac{1}{16}$ □ Meilen oder 254,283 Morgen.

Die Bodenfläche des Kreises vom Gnesener Kreise bis zur Warthe ist im Allgemeinen eben und flach, und nur bei dem Dorfe Krzywogóra zieht sich eine Kette kleiner Hügel in der Richtung nach dem Dorfe Grabowo bis zu dem Dorfe Zielinie hin.

Das anmuthige Warthethal wird oberhalb Brzóstkw durch bedeutende Anhöhen begrenzt, welche im Westen bei der im Pleschener Kreise belegenen Stadt Neustadt a. W. beginnen, sich in östlicher Richtung gegen die Stadt Zerfow, bei Brzóstkw und Przybysław vorbei, dem Proсна-Flusse zuziehen, gegen diesen immer flacher werden und dann in den Ebenen desselben bei Kretkw verschwinden.

Der Zug dieser Berge kann gegen $\frac{3}{4}$ Meilen lang sein, und bildet eine Vereinigung mit dem schönen Warthe-Thal und den in denselben belegenen Besitzungen den anmuthigsten Theil des Kreises, welcher scherzweise die Wreschener Schweiz genannt wird. Die höchsten Punkte auf diesem Bergzuge sind unmittelbar auf der Landstraße bei dem Krüge in Brzóstkw und an der katholischen Kirche in Zukow Schloß.

Tyt. I.
**Polozenie, granice, powierzchnia ziemi,
wlasność ziemi, wody.**

1. Polozenie jeograficzne i granice.

Powiat Wrzesiński tworzy podługową figurę, która między Króletswem Polskim, między powiatem Pleszewskim i Sredzkim w ukośnym, północno-wschodnim kierunku, z południa na północ aż do powiatu Gniezńskiego w obwodzie regencyjnym Bydgoskim się rozciąga.

Tenże graniczy na wschód z Królestwem Polskim, na południe z powiatem Pleszewskim, na zachód aż do Warty także z powiatem Pleszewskim, powyżej Warty z powiatem Sredzkim a na północ z powiatem Gniezńskim.

2. Wielkość i powierzchnia ziemi.

Powiat Wrzesiński jest $13\frac{1}{16}$ mil □ albo 254,283 mórg wielki.

Powierzchnia ziemi od Gniezńskiego powiatu aż do Warty jest w ogólności równa i płaska, tylko przy wsi Krzywogorze ciągnie się pasmo małych pagórków w kierunku ku wsi Grabowa i aż do wsi Zielina.

Powabną doliną Warty otaczają powyżej Brzóstkowa znaczne wzgorza, które się na zachód pod Nowem miastem n. W. położonem w powiecie Pleszewskim zaczynają, w wschodnim kierunku ku miastu Żerkowa pod Brzóstkowem i Przybysławiem do rzeki Proсны się ciągną, coraz niższe się stają i nareszcie w równinach tejże pod Kretkowem nikną.

Ciąg tych gór może $\frac{3}{4}$ mili wynosić i tworzy w połączeniu z piękną doliną Warty i z osadami w tejże się znajdującymi najpowabniejszą część powiatu, którą żartem Szwaycaryą Wrzesińską nazywają. Najwyższe wierzchołki tego pasma gór znajdują się bez pośrednio na trakcie przy gościńcu w Brzóstkowie i przy kościele Katolickim w zamku Zukow.

3. Beschaffenheit des Bodens und Waldungen.

Von den 290,274 Magdeburger Morgen des Kreises

sind:

1. Gärten, Weinberge, Obstanlagen	4,580 Morg.
2. Ackerland	173,994 "
3. Wiesen	16,405 "
4. Weide	18,429 "
5. Waldungen	36,625 "
6. Fläche der Häuser und Höfe	1,704 "
7. Wege und Gewässer	2,175 "
8. Unland	371 "

Summa . . . 254,283 Morg.

Der Boden im nordöstlichen Theile des Kreises ist im Allgemeinen guter Getreideboden, wengleich an mehreren Orten etwas leicht und die wenigen Wiesen sind nur an dem, aus dem Gnesener Kreise kommenden Struga-Flüßchen, in den Dörfern Rudy, Brudzewo, Staw und Chwalbogowo vorhanden.

Die neben diesem Theile des Kreises nordwestlich belegene Gegend ist eine große waldlose Fläche, welche aber fast nur schweren Lehmboden hat.

Derjenige Theil des Kreises, welcher südöstlich zwischen Breschen, Gozdowo, Sokolnik und Szamarzewo liegt, ist von dem oben beschriebenen Theile wenig verschieden, hat aber etwas Wald, namentlich auf dem Gutsverbande von Breschen, bei Psary und Bierzglinek, auch etwas leichteren Boden in der Nähe von Sokolnik und Szamarzewo.

Wiesen giebt es in diesem Theile hauptsächlich an dem Wrzesznica-Flüßchen; Brüche und Unland fast gar nicht.

Nicht bedeutend verschieden von dieser Gegend ist derjenige Theil des Kreises, welcher südwestlich zwischen den Städten Breschen und Miłosław liegt; dieser hat zwar einige Anhöhen, ist sonst aber niedrig und flach, namentlich in der Nähe der Stadt Breschen.

Der Boden ist in diesem Theile etwas leichter und an einigen Stellen sandig, jedoch mit einigen Ausnahmen ein guter Mittelboden, welcher in der Nähe von Miłosław schwerer und zum Theil gutes Weizenland wird.

Diese ganze Gegend hat wenig Wald.

Der zwischen den Städten Breschen und Miłosław südöstlich gelegene Theil des Kreises hat noch mehr guten, als Mittelboden, und ist mit Ausnahme des Bergrückens bei Grabowo auch eben und flach; hat wenig Wiesen, ein großes Bruch bei Biechowo und ein kleines Eisenbruch nahe oberhalb Krzywagóra.

3. Własność ziemi i bory.

Z tych 290,274 mórg magdeburskich jest w powiecie:

1. ogrodów, winnic, sadów	4,580 mórg.
2. roli	173,994 "
3. łąk	16,405 "
4. pastwiska	18,429 "
5. borów	36,625 "
6. zabudowanych miejsc podwórza	1,704 "
7. dróg i wód	2,175 "
8. odłogu	371 "

razem . . . 254,283 mórg.

W północno-wschodniej części powiatu jest grunt w ogólności dobry, na którym zboże siać można, lubo też na niektórych miejscach lekki, a łąki, których jest mało, znajdują się tylko nad strumykiem płynącym z Gnieźnieńskiego powiatu Struga we wsiach Rudy, Brudzewo, Staw i Chwalbogowo.

Obok tej części powiatu w północno-wschodniej stronie położona okolica, tworzy wielką przestrzeń niemającą boru, która prawie tylko ciężki grunt gliniasty ma.

Ta część powiatu, która w południowo-wschodniej stronie między Wrzesnią, Gozdowem, Sokolnikami, Szamarzewem leży, mało się różni od opisaney dopiero części, lecz ma cokolwiek boru, mianowicie w dobrach Wrzesińskich pod Psarami i Bierzglinkiem, także nieco lekkiej ziemi w bliskości Sokolnik i Szamarzewa.

Łąki znajdują się w tej części właściwie tylko nad strumykiem Wrzesznina, trzęsawisk i gruntu nieużytnego nie masz prawie wcale.

Mało co odmienniejsza od tej okolicy jest ta część powiatu, która w południowo-zachodniej stronie między miastami Wrzesnia i Miłosław leży; ta bowiem ma niektóre wzgórza, jest jednak prawie niskiego i płaskiego położenia mianowicie w bliskości miasta Wrzesni.

Grunt w tej części jest cokolwiek lżejszy i na niektórych miejscach piaszczysty, jednak z małemi wyjątkami dobry grunt średni, który w bliskości Miłosławia jest cięższy i do siania pszenicy zdalny.

Ta cała okolica ma mało bór.

Między miastami Wrzesnią i Miłosławiem w południowo-wschodniej stronie położona część powiatu ma więcej dobrego niż średniego gruntu i jest wyżawszy pasmo gór pod Grabowem także równa i płaska; ma

Der Theil des Kreises, welcher von der polnischen Landesgrenze ab in westlicher Richtung den Ortschaften Wszemborz, Gorzyce, Miłosław bis zur Schrodaer Kreisgrenze und südlich bis zum Warthefluß liegt, ist (ganz besonders um Gorzyce und Miłosław südlich herum) abwechselnd eben, bergig, mit Brüchen und größtentheils mit leichtem resp. sandigem Boden versehen.

Dagegen ist er sehr reich an Waldungen, weil hienamentlich die bedeutenden Miłosłauer Forsten liegen.

Der jenseits der Warthe belegene südliche Theil des Kreises bildet zunächst ein großes, ebenes Thal, mit Waldungen, vortrefflichem Getreideboden und schönen Wiesen, welche durch das Lutynia-Flüßchen bewässert werden.

Bei dem Dorfe Brzostków wird dieses Thal durch die oben erwähnte Bergkette eingeschlossen, und auf derselben beginnt dann der Boden leichter und steinig zu werden, so daß nur ein guter Mittelboden genannt werden kann.

Was die Waldungen des Kreises im Besonderen betrifft, so befinden sich im ganzen nordöstlichen Theile des Kreises nur die Forsten von Skape, Wulka und Paruszewo, sowie die königliche Forst bei Radkowo, welche aus Nadel- und Laubhölzern bestehen, theilweise auch Eichen, Weißbuchen und Birken enthalten, jedoch wenig Bau- und Brennholz liefern, welches beides in der Regel aus der königl. Forst von Powidz (Bromberger Regierungs-Bezirks) geholt wird.

In dem nordwestlichen Theile des Kreises hinter Psary befindet sich die zu der Herrschaft Wreschen gehörige bedeutende Forst, welche größtentheils aus Eichen und Birken besteht, jedoch auch nur wenig Bau- und Brennholz liefert, so daß die ganze westliche Gegend des Kreises bis in die Nähe von Miłosław, und namentlich die Stadt Wreschen, fast den ganzen Brenn- und Bauholz-Bedarf aus den Forsten in Czerniejewo und Nekla in einer Entfernung von 1½ Meilen bezieht.

Eine günstigere Lage in dieser Beziehung hat der südliche Theil des Kreises von Miłosław ab, da dort die bedeutendsten Waldungen des Kreises, in den Gütern von Miłosław, Czeszewo, Śmiełowo, Przybysław und Żerkow sich befinden.

An der östlichen Grenze des Kreises von Sokolnik bis zur Grenze mit dem Pleschener Kreise haben fast alle Ortschaften, Graboszewo, Sokolnik, Gorazdowo, Komorze und Kretkow, etwas Wald, welches sämmtliches Brennmaterial liefert und auch Bauholz in ziemlich bedeutender Quantität enthält.

mało łąk, wielkie trzęsawiska około Biechowa i małe trzęsawiska olszowe blisko Krzywygóry.

Ta część powiatu, która od granicy Polskiej w zachodnim kierunku między osadami Wszemborz, Gorzyce, Miłosław aż do granicy powiatu Średzkiego a na południe aż do rzeki Warty się rozciąga jest (mianowicie około Gorzyc i Miłosławia na południe) na przemian równa, górzysta, mająca trzęsawiska i po większej części lekki resp. piaszczysty grunt.

Natomiast jest takowa bardzo bogata w bory, gdyż tu znajdują się znaczne bory Miłosławskie.

Część południowa powiatu położona z tamtej strony Warty tworzy najprzód wielką równą dolinę mającą bory, dobry grunt zdatny do siania zboża i piękne łąki, które rzeczka Lutynia oblewa.

Przy wsi Brzostkowa zamyka wyżej wymienione pasmo gór owe dolinę, gdzie się potem zaczyna grunt lżejszy i kamienisty tak, że go tylko dobrym średnim gruntem nazwać można.

Co się tyczy borów w szczególności znajdujących się w powiecie, to w całej północno-wschodniej części powiatu są tylko bory Skąpskie, Wuleckie i Paruszewskie jako też Królewski bór pod Radkowie, które się z drzew iglastych i liściastych składają, częściowo też z dębów, grabiny i brzozek, jednakowoż mało budulcu i drzewa na opał wydają, które zwykle z Królewskiego boru Powidzkiego (w obwodzie regencyjnym Bydgoskim) zwożone być musi.

W północno-zachodniej stronie powiatu za Psarami znajduje się znaczny bór należący do dóbr Wrzesińskich, w którym są po większej części dęby i brzozy, jednakowoż mało budulcu i drzewa na opał wydaje i takowe w całej zachodniej okolicy powiatu aż blisko Miłosławia, szczególnie zaś miasto Wrzesnia prawie wszystko drzewo na budowlę i opał z boru Czerniejewa i Nekli w odległości 1½ mili zwozić musi. —

O wiele lepsze położenie w tym względzie ma południowa część powiatu począwszy od Miłosławia, gdyż tam znaczne bory powiatu, w dobrach Miłosławskich, w Czeszewie, Śmiełowie, Przybysławiu i Żerkowie się znajdują.

Przy wschodniej granicy powiatu od Sokolnik aż do granicy Pleszewskiego powiatu, mają prawie wszystkie osady, jako to Graboszewo, Sokolniki, Gorazdowo, Komorze i Kretków cokolwiek boru, który wszelki materiał na opał dostarcza jako też budulec w dość znacznej ilości posiada.

Alle Forsten im Kreise werden schonend und forstwirtschaftlich behandelt und befinden sich im Allgemeinen in gutem ökonomischen Zustande.

4. Gewässer.

Der Kreis wird von den beiden Flüssen „die Warthe“ und „die Proсна“, so wie den drei kleinen Flüsschen Struga, Wrześnica und Lutynia durchschnitten.

1. Der Warthe-Fluß.

Dieser durchschneidet den Kreis in ostwestlicher Richtung, und zwar von der an der polnischen Grenze belegenen Ortschaft Paruchowo bis zu der Grenze mit den Kreisen Schroda und Pleschen bei dem Dorfe Drzechowo.

Das südliche Ufer dieses Flusses ist niedrig und flach, das nördliche dagegen bis nach Czeszewo hoch, bergig und zum Theil steil.

Dieser Fluß ist schiffbar, und wird im Frühjahr und Herbst von vielen Rähnen und Flößen befahren.

2. Der Proсна-Fluß.

Dieser Fluß, welcher nicht schiffbar ist und nur bisweilen von Holzflößen benutzt wird, bildet die östliche Grenze des Kreises gegen das Königreich Polen von der Warthe ab bis zur Grenze des Pleschener Kreises bei Miniszewo.

Er mündet nahe an der Landesgrenze mit Polen bei dem Dorfe Tarnowo in die Warthe, hat theils hohe, theils niedrige Ufer, und führt bei hohem Wasserstande eine auffallende Masse Wasser der Warthe, und durch seine Überschwemmungen auch dem im Distrikt Żerkow belegenen Flüsschen Lutynia zu, wodurch dieser ganze südliche Theil des Kreises jenseits der Warthe ab vielfachen nachtheiligen Überschwemmungen in jedem Jahre ausgelegt ist.

3. Das Struga-Flüsschen.

Dasselbe kommt aus dem Gnesener Kreise, durchschneidet den Kreis in nordöstlicher Richtung bei den Ortschaften Guttowy, Węgiarki, Gonice, Unia, Graboszewo vorbeigehend und fließt dann bei Chwalibogowo nach Polen.

Dasselbe schwillt nur unbedeutend an und trocknet im Sommer fast ganz aus.

4. Die Wrześnica.

Dieses Flüsschen, welches in der Gegend von Budewitz entspringen soll, tritt in der nordwestlichen Seite bei Marzelewo aus dem Gnesener Kreise in den hiesigen Kreis, fließt in südöstlicher Richtung bei den Ortschaften Neu-Vorwerk, Psary, Breschen, Bierzglinek, Nadarzyce, Gozdowo, Sokolnik vorbei und dann bei Szamarzewo nach Polen. Es ist ebenfalls nur ein unbedeutendes Gewässer, welches bei hohem Wasserstande nicht stark anschwillt, jedoch bei Breschen und Gozdowo einige Wassermühlen treibt.

Wszystkie bory w powiecie bywają chronione i oszczędzane i znajdują się w ogólności w dobrym stanie ekonomicznym.

4. Wody.

Powiat przeryniają dwie rzeki Warta i Proсна, jako też trzy małe rzeczki Struga, Wrześnica i Lutynia.

1. Rzeka Warta.

Ta przerynia powiat w wschodnio-zachodnim kierunku i wprawdzie od wsi leżącej nad granicą Polski Paruchowo aż do granicy powiatu Sredzkiego i Pleszewskiego przy wsi Orzechowo.

Południowy brzeg tej rzeki jest niski płaski, północny zaś aż do Czeszewa wysoki, górzysty i po części spadzisty.

Rzeka ta jest spławna, a na wiosnę i w jesieni płyną na niej szkuty i tratwy.

2. Rzeka Proсна.

Ta rzeka, która nie jest spławna i tylko czasem tratwy spuszczać się dadzą, tworzy wschodnią granicę powiatu z Królestwem Polskiem od Warty aż do granicy powiatu Pleszewskiego przy Miniszewie.

Wpada ona do Warty blisko granicy Polskiej przy wsi Tarnowo, ma częścią wysokie częścią niskie brzegi i sprowadza w czasie wysokiego stanu wody zadziwiająco ilość wody do Warty, a przez swoje wylewy i do rzeczki Lutyni znajdującą się w obwodzie Żerkowskim, przez co ta cała południowa część powiatu poczawszy z tamtej strony Warty w każdym roku na szkodliwe wylewy jest wystawiona.

3. Rzeczka Struga.

Ta przypływa z powiatu Gnieźnińskiego, przerynia powiat w północno-wschodnim kierunku płynąc przy wsiach Gutowo, Węgiarki, Gonice, Unia, Graboszewo i wpada potem pod Chwalbogowem do Polski.

Takowa wzbiera tylko nieznacznie i wysycha latem prawie całkiem.

4. Wrześnica.

Rzeczka ta, która w okolicy Pobiedzik wpływać ma, wpada w północno-zachodniej stronie przy Marzelewie z Gnieźnińskiego powiatu do tutejszego, płynie w południowo-wschodnim kierunku około osad Nowy folwark, Psary, Września, Bierzglinek, Nadarzyce, Gozdowo, Sokolniki a potem pod Szamarzewem do Polski. Jest ona także tylko małą wodą, która w czasie wysokiego stanu wody mocno nie wzbiera, jednak pod Wrześnią i Gozdowem wodne młyny pędzi.

5. Die Lutynia.

Die Lutynia, welche in dem Krotoschiner Kreise entspringt, kommt aus dem Kreise Pleschen an der südlichen Seite des Kreises zwischen den Ortschaften Pawłowice, und Kissewo in den hiesigen Kreis und geht bei Zulkow, Podlesie und Raszewy vorbei. Hinter dem letzteren Orte, zwischen den Ortschaften Brzóstkow und Przybysław trennt sie sich in 2 Arme, von welchen einer in nördlicher Richtung nach dem Dorfe Pogorzelice geht, und dort durch den Seziorka-See in die Warthe fließt, während der andere Arm in westlicher Richtung abgeht, und sich an der Landstraße zwischen Brzóstkow und Smielowo wiederum in 2 Arme theilt. Der eine dieser Arme fließt dann in westlicher Richtung bei Dembno (Pleschener Kreis) und der andere, in etwas nordwestlicher Richtung durch den Lubosz-See ebenfalls in die Warthe.

Dieses Flüsschen, welches schon an und für sich eine bedeutende Masse Wasser bei sich führt, schwillt im Frühjahr resp. Herbst bedeutend an, und erhält bei Hochwasser noch eine Menge Wasser aus dem oben erwähnten, am östlichen Theile des Kreises belegenen Proсна-Flusse.

Diese 3 Arme der Lutynia, welche bisher keinen geregelten Abfluß des Wassers hatten und den jenseits der Warthe belegenen Theil des Kreises (Distrikt Żerkow) nach allen Richtungen hin durchschneiden, haben denselben durch die Ueberschwemmungen in den letzten Jahren bedeutenden Schaden zugefügt, und alle meine stährigen Bemühungen, um die Besitzer dieses Theils des Kreises zu einer technischen Räumung desselben zu bewegen, waren bisher fruchtlos, bis dieselbe endlich beschloffen, von der Königlichen Regierung technisch festgestellt und nunmehr in diesem Jahre, wenngleich mit bedeutenden Opfern vollständig beendet worden ist.

Es ist dies ein großes Werk, dessen zu erwartende Vortheile für die nächsten Interessenten zur Zeit unberechenbar sind, jedenfalls aber unzweifelhaft darin bestehen, daß die Adjacenten den fortwährenden Ueberschwemmungen und bedeutenden pekuniären Verlusten von jetzt ab nicht mehr, so wie bisher, ausgesetzt sein, und bessere Erträge von ihren Aeckern und Wiesen, als in den letzten Jahren erzielen werden.

Tit. II.

Politische Eintheilung und Verwaltung des Kreises.

1. Politische Eintheilung.

Im Kreise existiren:

1. die drei Städte: Breschen, Miłosław und Żerkow,
2. 177 ländliche Ortschaften, welche den vier Polizeidistrikten Breschen, Miłosław, Żerkow und Wulka in folgender Art zugetheilt sind:

5. Lutynia.

Lutynia, która w powiecie Krotoszyńskim wypływa, przychodzi z powiatu Pleszewskiego przy południowej stronie powiatu między Pawłowicami i Lisewem do tutejszego powiatu i płynie około Żulkowa, Podlesia i Raszew. Za ostatnią wsią, między Brzóstkowem i Przybysławiem dzieli się na dwa ramiona, z których jedno w kierunku północnym ku wsi Pogorzelica płynie i tam przez jezioro Jezioro do Warty wspada; drugie zaś ramie płynie w kierunku zachodnim i przy trakcie między Brzóstkowem a Smielowem znowu się na dwa ramiona dzieli. Jedno z tych ramion płynie potem w kierunku zachodnim około Dembna (w powiecie Pleszewskim) a drugie w cokolwiek północno-zachodnim kierunku przez jezioro Lubosz także do Warty.

Ta rzeczka, która już sama dla siebie ma wiele wody wzbiera na wiosnę resp. w jesieni znacznie a do niej przypływa jeszcze w czasie wielkiej wody z powyżej wymienionej we wschodniej części się znajdującej rzeki Proсны wielka ilość wody.

Te trzy ramiona Lutyni, które dotychczas odchodu wody nie miały, a część powiatu z tamtej strony Warty (w obwodzie Żerkowskim) się znajdującą we wszystkich kierunkach przerzynają, wyrządzały w ostatnich latach przez wylewy w tej części znaczne szkody; wszystkie zaś moje starania przez lat 8, aby właścicieli tej części powiatu do technicznej rumacyi nakłonić, były dotychczas daremne, aż wreszcie takowa przez Królewską Regencyą uchwaloną i technicznie ustanowioną została, i w tym roku lubo w połączeniu z wielkimi kosztami zupełnie ukończoną została.

Jest to wielkie dzieło, którego mające nastąpić korzyści dla najbliższych interessentów tymczasowo obrachować się nie dadzą, bez wątpienia zaś w tem są zawarte, że przylegli na ciągłe wylewy i znaczne straty pieniężne wystawieni nie będą i obfitne urodzaje z swej roli i łąk, niż w ostatnich latach zbierać mogą.

Tytuł II.

Polityczny podział i zarząd powiatu.

1. Podział polityczny.

W powiecie znajdują się:

1. trzy miasta: Wrzesnia, Miłosław i Żerków,
2. 177 wiejskich osad, które czterem policyjnym obwodom, Wrzesińskiemu, Miłosławskiemu, Żerkowskiemu i Wuleckiemu oddane są jak następuje:

a) der Distrikt Wreschen enthält	44	Ortschaften,
b) " " Miłosław	46	"
c) " " Żerkow	33	"
d) " " Wulka	54	"
Summa		177 Ortschaften.

a) obwód Wrzesiński obejmuje	44	osady,
b) " " Miłosławski	46	"
c) " " Żerkowski	33	"
d) " " Walecki	54	"
Razem		177 osad.

2. Verwaltung des Kreises.

A. Im Allgemeinen.

Die Verwaltung des Kreises wird von dem unterzeichneten Landrathe unter Assistenz der Kreisstände und mehrerer aus denselben gewählten Commissionen geleitet.

Die Kreisstände werden in Gemäßheit der Kreisordnung für die hiesige Provinz vom 20. Dezember 1828

1. durch 55 Rittergutsbesitzer,
 2. durch 6 Vertreter der Landgemeinden,
 3. durch 6 Vertreter der drei Städte
- des Kreises auf dem Kreistage repräsentirt.

Von den Rittergutsbesitzern gehören 43 der polnischen und 10 der deutschen Nationalität an, und zwei Rittergüter befinden sich in jüdischem Besitze.

Die einzelnen Commissionen der Kreisstände sind folgende:

1. die Kreis-Ersatz-Commission,
2. die Bezirks-Vorstände zur Aushebung der Mobilmachungs-Pferde,
3. Taxatoren zur Abschätzung dieser Pferde,
4. die Commission zur Unterstützung bedürftiger Landwehr-Familien,
5. die Commission Behufs der Dispensation vom Retablissement abgebrannter Gebäude,
6. die Commission zur Föhrung der Hengste,
7. die Commission zur Abschätzung der Partalbrandschäden,
8. die Commission zur Abnahme der Kreis-Kommunal-Rechnung,
9. die Commission zur Regulirung der Auseinandersezungs-Angelegenheiten,
10. die Commission zur Regulirung der Bewässerungs-Angelegenheiten,
11. die Commission für die Kreis-Sparkasse,
12. das Curatorium der Kreis-Sparkasse,
13. die städtische Deputation der Kreis-Sparkasse,
14. die Commission Behufs des Baues eines Kreislazareths.
15. die Commission zur Bewilligung von Prämien für massive Brückenbauten,
16. die Commission Behufs der Vertheilung der Lieferungen im Kriege.

2. Zarząd powiatu.

A. W ogólności.

Zarząd powiatu bywa przez podpisanego landrata w assistencyi stanów powiatu i kilku z tychże wybranych komissyi sprawowany.

Stany powiatu bywają w myśl ordynacyi powiatu dla tutéjszej prowincyi z d. 20. Grudnia 1828 r.

1. przez 55 dziedziców,
 2. " 6 zastępców gmin wiejskich,
 3. " 6 zastępców tych trzech miast
- powiatu na sejmiku powiatowym reprezentowane.

Z dziedziców tych jest 43 Polaków i 10 Niemców a dwa rycerskie dobra znajdują się w posiadaniu żydowskiem.

Pojedyncze komissye Stany powiatu są następujące:

1. Komissya powiatowa do poboru wojska,
2. dozórcy obwodowi do wyboru koni przy mobilizacyi,
3. taxatorowie do oszacowania tychże koni,
4. komissya ku wspieraniu biednych familii landwerzystów,
5. komissya tycząca się dispensy od wybudowania spalonych budynków,
6. komissya do lustracyi ogierów,
7. komissya do oszacowania częściowej szkody ognia,
8. komissya do odebrania powiatowo-komunalnych rachunków,
9. komissya do regulacyi rozłączenia interesów,
10. komissya do regulacyi zawodnienia,
11. komissya powiatowej kassy oszczędności,
12. kuratorium powiatowej kassy oszczędności,
13. deputacya stanów powiatowej kassy oszczędności,
14. komissya celem budowania powiatowego lazaretu,
15. komissya celem uchwalenia nagród tyczących się budowli mostów murowanych,
16. komissya tycząca się rozdawania liverunka w wojnie.

Seit dem Jahre 1852 sind folgende Kreistage abgehalten worden:

1. am 28. September 1852,
2. am 8. November 1852,
3. am 5. Oktober 1853,
4. am 13. Januar 1854,
5. am 29. April 1854,
6. am 13. Dezember 1854,
7. am 19. Dezember 1855,
8. am 15. Februar 1856,
9. am 26. Mai 1856,
10. am 13. Oktober 1856,
11. am 17. November 1856,
12. am 28. März 1857,
13. am 9. November 1857,
14. am 11. März 1858,
15. am 20. September 1858,
16. am 25. Juni 1859,
17. am 8. August 1859,
18. am 30. Januar 1860,
19. am 14. Dezember 1860.

Außerdem fungiren im Kreise:

1. der königliche Kreis-Physikus, Ritter des rothen Adler-Ordens IV. Klasse, Dr. Dornen in Breschen;
2. der königliche Kreiswundarzt Dr. Adamkiewicz in Żerkow;
3. der königliche Kreis-Thierarzt Einicke in Breschen.

Neben diesen befinden sich noch drei praktische Aerzte im Kreise, und zwar:

1. der Dr. Tabernacki
 2. der Dr. Paradies
 3. der Dr. Wiśniowski,
- } in Breschen;
- } in Miłosław.

Außerdem ist der Barbier Schlecht in Breschen und Brandt in Żerkow zu der Ausübung kleiner chirurgischer Operationen ermächtigt.

In polizeilicher Hinsicht stehen dem Landrathe 6 berittene und 3 Fuß-Gensdarmen zur Disposition, von welchen 3 in Breschen, 2 in Miłosław, 2 in Żerkow, einer in Pogorzelice und einer in Wulka stationirt sind.

In Bezug auf das Bauwesen ist die Verwaltung des Kreises, dem für die beiden Kreise Breschen und Schroda ernannten königlichen Kreis-Baumeister Langerbeck seit dem 1. Mai c. übertragen worden, welcher seinen Wohnsitz in Breschen hat.

Außerdem existiren im Kreise folgende königl. Behörden:

1. das königliche Landrathsamt, bestehend aus dem Landrath Freymark, dem Kreis-Sekretair Schendel und dem Kreis-Translateur Riemer;
2. das königliche Kreisgericht in Breschen, unter der Leitung des Kreisgerichts-Direktor, Ritter des rothen Adler-Ordens IV. Klasse, Guderian;
3. die königliche Staats-Anwaltschaft daselbst, vertreten durch den königlichen Staats-Anwalt von Lossow;
4. die königl. Polizeianwaltschaften in Breschen u. Żerkow;
5. das königliche Haupt-Steuer-Amt in Pogorzelice,
6. das königliche Haupt-Steuer-Amt in Strzałkowo, mit zwei in Breschen und Żerkow stationirten Ober-Kontrollleuren;

Od roku 1852 zostały następujące sejmiki powiatowe uskutecznione:

1. na dniu 28. Września 1852 r., na d. 8 Listopada 1852,
3. na d. 5. Października 1853,
4. na d. 13. Stycznia 1854,
5. na d. 29. Kwietnia 1854,
6. na d. 13. Grudnia 1854,
7. na d. 19. Grudnia 1855,
8. na d. 15. Lutego 1856,
9. na d. 26. Maja 1856,
10. na d. 13. Października 1856,
11. na d. 17. Listopada 1856,
12. na d. 28. Marca 1857,
13. na dniu 9. Listopada 1857,
14. na d. 11. Marca 1858,
15. na d. 20. Września 1858,
16. na dniu 25. Czerwca 1859,
17. na d. 8. Sierpnia 1859,
18. na d. 30. Stycznia 1860,
19. na d. 14. Grudnia 1860.

Oprócz tego sprawują urząd w powiecie:

1. Królewski fizyk powiatowy, kawaler orderu orła czerwonego IV. klasy, Dr. Derner w Wrzesni;
2. Król. chirurg powiatowy Dr. Adamkiewicz w Żerkowie;
3. Król. weterynarz powiatowy Einicke w Wrzesni.

Obok tych znajdują się trzy praktyczni lekarze w powiecie tj.

1. Dr. Tabernacki
 2. Dr. Paradies
 3. Dr. Wiśniowski w Miłosławiu.
- } w Wrzesni;

Oprócz tego golibroda Schlecht w Wrzesni i Brandt w Żerkowie mają upoważnienie do wykonywania mniejszych chirurgicznych operacji.

W policyjnym względzie ma landrat 6 konnych i 3 pieszych żandarmów do dyspozycji, z których 3 we Wrzesni, 2 w Miłosławiu, 2 w Żerkowie, 1 w Pogorzeliczy i 1 we Wulce ustanowieni są.

Co do budownictwa został zarząd powiatu dla dwóch powiatów Wrzesińskiego i Sredzkiego mianowanemu Król. budowniczem powiatowemu Langerbeck od 1. Maja c. przekazany, który zamieszkuje we Wrzesni.

Oprócz tego znajdują się w powiecie następujące Król. władze:

1. Królewski landrata urząd składający się z landrata Freymark, sekretarza powiatowego Schendel i powiatowego tłumacza Riemer.
2. Król. Sąd powiatowy we Wrzesni pod kierownictwem dyrektora sądu powiatowego, kawalera orderu orła czerwonego IV. klasy, Guderiana.
3. Król. prokuratorya tamże zastąpione przez Król. prokuratora ur. Lossow.
4. Król. prokuratorya policyjna w Wrzesni i Żerkowie,
5. Król. główny urząd celny w Pogorzeliczy,
6. Król. główny urząd celny w Strzałkowie i dwa w Wrzesni i Żerkowie ustanowieni nadkontrolerzy.

7. das königliche Nebenollamt in Borzykowo,
8. die königliche Kreis-Kasse in Wreschen;
9. vier königliche Postexpeditionen in Wreschen, Miłosław, Żerkow und Strzałkowo.

B. Im Besonderen:

a. Verwaltung der Städte.

In allen drei Städten des Kreises ist die Städteordnung vom 30. Mai 1853 eingeführt.

1. In der Stadt Wreschen fungirt:

- a. der Bürgermeister Merdas,
- b. der Kämmerer Berndt,
- c. das aus 4 Mitgliedern bestehende Magistrats-Collegium und
- d. die Stadt-Verordneten-Versammlung aus 18 Mitgliedern incl. eines besonderen Vorstehers bestehend.

In den beiden Städten Miłosław und Żerkow ist die Städte-Ordnung nach Art. VIII. der erwähnten Städte-Ordnung eingeführt und besteht die Stadtverordneten-Versammlung nur aus 6. Mitgliedern, in welcher der Bürgermeister den Vorsitz führt.

Als Bürgermeister fungiren zur Zeit:

1. in der Stadt Miłosław:
der Distrikts-Commissarius Nehring;
2. in der Stadt Żerkow:
der Distrikts-Commissarius Wolniewicz.

b. Verwaltung des platten Landes.

Die Angelegenheiten der ländlichen Gemeinden im Kreise werden durch 104 Schulzen verwaltet, welchen 2 Gemeinde-Älteste zur Assistent resp. Vertretung beigeordnet sind. Während die letzteren ihr Amt unentgeltlich verwalten, erhalten die ersteren für ihre Mühwaltung in der Regel nur die Benutzung des bei Gelegenheit der Regulirung der gutsherrlich häuerlichen Verhältnisse ausgewiesenen Schulzendienstandes und wenn sie gleichzeitig Ortssteuer-Erheber sind, 4 Prozent der eingezogenen Steuern.

Dieser Entschädigung ungeachtet macht sich das Bedürfnis tüchtiger Schulzen noch jetzt sehr fühlbar, indem dieselben eines Theils kaum des Lesens und Schreibens kundig sind, und anderen Theils kein besonderes Interesse für die Angelegenheiten der Kommunen resp. des Kreises zeigen, sondern, wie die einzelnen Gemeindeglieder selbst nur ihr eigenes individuelles Interesse im Auge haben.

Von den 104 Schulzen sind nur 69 des Lesens und Schreibens kundig.

Die Polizei auf dem platten Lande wird unter meiner Leitung von den vier Distrikts-Commissarien

7. Król. poboczny urząd celny w Borzykowie,
8. Król. kassa powiatowa w Wrześni,
9. Cztery Król. expedycje pocztowe w Wrześni, Miłosławiu, Żerkowie i Strzałkowie.

B. W szczególności.

a. Zarząd miast.

We wszystkich trzech miastach powiatu jest ordinacya miejska z dnia 30. Maja 1853 r. zaprowadzona.

1. W mieście Wrześni zarządza

- a. burmistrz Merdas,
- b. kamelarz Berndt,
- c. z 4 członków złożone kolegium magistratu i
- d. komissya deputowanych miasta składająca się z 18 członków włącznie z osobnym przewodniczącym.

W obydwóch miastach Miłosławiu i Żerkowie jest ordinacya miejska podług artykułu VIII. wzmiankowanej ordinacyi miejskiej zaprowadzona i składa się komissya deputowanych miasta tylko z 6 członków, w której burmistrz przewodniczy.

Jako burmistrze sprawują urząd do czasu

1. w mieście Miłosławiu
kommissarz obwodowy Nehring,
2. w mieście Żerkowie
kommissarz obwodowy Wolniewicz.

b. Zarząd po wsiach.

Sprawy gmin wiejskich w powiecie są przez 104 sołtysów zarządzane, którym dwóch ławników do pomocy resp. zastępstwa są przydani. Gdy ostatni swój urząd bezpłatnie sprawują, odbierają pierwsi za swą pracę powszechnie tylko użytkowanie przy separacyi wydzielonego gruntu sołdeckiego, a jeżeli zarazem i pobórcami są, 4 procent od ściągniętego podatku.

Pomimo tego wynagrodzenia daje się brak zdanych sołtysów jeszcze teraz we znaki, gdyż ci z jednej strony ledwie czytać i pisać umieją, z drugiej strony żadnego osobliwego starania w sprawach ogółu resp. powiatu nie okazują, ale owszem jak pojedyncze członki gminy własne dobro na celu mają.

Z tych 104 sołtysów jest tylko 69, którzy czytać i pisać umieją.

Policya po wsiach bywa pod mojem zarządem przez następujących czterech kommissarzy obwodowych

Böning in Breschen,
Nehring in Miłosław,
Wolniewicz in Żerkow und
Schmidt in Wulka
und den oben erwähnten 104 Schulzen verwaltet.

Titel III.

Bevölkerungs-Verhältnisse.

Nach der im Dezember 1858 abgehaltenen Volkszählung enthält der Kreis:

35,527 Einwohner, von diesen wohnen

a) in den Städten:

1. in der Stadt Breschen	3174
2. in der Stadt Miłosław	1613
3. in der Stadt Żerkow	1585

Summa 6372

b) auf dem platten Lande:

29,155 Seelen und zwar:

1. im Distrikt Breschen	7056
2. im Distrikt Miłosław	8059
3. im Distrikt Żerkow	6449
4. im Distrikt Wulka	7591

Von dieser Gesamtzahl von 35,527 Seelen treffen mit-
hin auf die □ Meile ungefähr 2,732 Seelen.

Unter der gesammten Bevölkerung des Kreises sind:

2,969 Evangelische,
30,564 Katholische,
1,994 Juden,

und zwar:

a) in den Städten:

	Evangel.	—	Kathol.	—	Juden.
1. in der Stadt Breschen	482	—	1677	—	1015
2. in der Stadt Miłosław	200	—	916	—	497
3. in der Stadt Żerkow	134	—	1088	—	363

zusammen 6372 Seelen.

b) auf dem platten Lande:

1. im Distrikt Breschen	642	—	6413	—	1
2. im Distrikt Miłosław	539	—	7493	—	27
3. im Distrikt Żerkow	175	—	6268	—	6
4. im Distrikt Wulka	797	—	6709	—	85

zusammen 29,155 Seelen.

davon sprechen:

28,327 nur polnisch;

1,377 nur deutsch,

5,823 deutsch und polnisch,

und zwar:

Boening w Wrześni,
Nehring w Miłosławiu,
Wolniewicz w Żerkowie i
Schmidt w Wulce,
i przez wyżej wymienionych 104 sołtysów sprawowana.

Tyt. III.

Stosunki ludności.

Podług odbytego w Grudniu 1858. r. spisu ludno-
ści zawiera powiat

35,527 mieszkańców, z których mieszkają

a. w miastach:

1. w mieście Wrześni	3174
b. w mieście Miłosławiu	1613
c. w mieście Żerkowie	1585

razem 6372

b. po wsiach:

29,155 dusz i wprawdzie

1. w obwodzie policyjn. Wrzesińskim	7056
2. w obwodzie policyjn. Miłosławskim	8059
3. w obwodzie policyjn. Żerkowskim	6449
4. w obwodzie policyjn. Wuleckim	7591

Z tej ogólnej liczby 35,527 dusz wypada na milę
kwadratową 2732 dusz.

W tej ogólnej ludności powiatu jest

2,969 ewangelików
30,564 katolików
1,994 żydów.

a mianowicie:

a. w miastach:

	ewan.	katol.	żyd.
1. w mieście Wrześni	482	1677	1015
2. w mieście Miłosławiu	200	916	497
3. w mieście Żerkowie	134	1088	363

razem 6372 dusz.

b. po wsiach:

1. w obwodzie Wrześni	642	6413	1
2. w obwodzie Miłosławia	539	7493	27
3. w obwodzie Żerkowa	175	6268	6
4. w obwodzie Wulki	797	6709	85

razem 29,155 dusz.

Z tych mówią

28,327 tylko po polsku,

1,377 tylko po niemiecku,

5,823 po polsku i po niemiecku,

a mianowicie:

a) in den Städten:

	nur polnisch	nur deutsch	deutsch u. poln.
1. in der Stadt Breschen	874	513	1787
2. in der Stadt Miłosław	634	214	765
3. in der Stadt Żerkow	994	100	491

b) auf dem platten Lande:

1. in dem Distrikt Breschen	6199	193	664
2. in dem Distrikt Miłosław	7123	111	825
3. in dem Distrikt Żerkow	6122	32	295
4. in dem Distrikt Wulka	6381	214	996

Nach der Geburtsliste für das Jahr 1858 sind im Kreise geboren:

- 848 Knaben, darunter 73 uneheliche;
- 827 Mädchen, " 51

Summa 1675 Kinder, darunter 134 uneheliche.

Getraut wurden im Ganzen 445 Paare darunter:

1. Männer unter 45 Jahren mit Frauen unter 30 Jahren	327
über 30 und unter 45 Jahren	75
über 45 Jahre	5
2. Männer über 45 und unter 60 Jahren mit Frauen unter 30 Jahren	13
über 30 und unter 45 Jahren	17
über 45 Jahre	4
3. Männer über 60 Jahre mit Frauen unter 60 Jahren keine	
über 30 und unter 45 Jahren	2
über 45 Jahre	2

Es starben dem Alter und Geschlecht nach:

totdgeborene eheliche Knaben	23
" uneheliche Knaben	2
" eheliche Mädchen	17
" uneheliche Mädchen	2
Zusammen	44

Das natürliche Lebensalter haben erreicht und sind an Entkräftung vor Alter gestorben:

38 männlichen und 38 weiblichen Geschlechts.

Durch Selbstmord starben 2 Männer.

Durch allerlei Unglücksfälle: 10 Männer, 10 Frauen.

im Kindbette: 10 Frauen;

durch die Pocken: 3 männlichen, 1 weiblichen Geschlechts;

durch die Wasserscheu oder Hundswuth: 1 weibl. Geschlechts;

durch innere acute Krankheiten: 218 männlichen, 167 weiblichen Geschlechts;

durch chronische Krankheiten: 158 männlichen, 162 weiblichen Geschlechts;

durch Schlagflüsse: 11 männlichen, 11 weibl. Geschlechts;

an äußeren Krankheiten: 12 männl., 6 weibl. Geschlechts;

an nicht bestimmten Krankheiten: 151 männlichen, 146 weiblichen Geschlechts.

a) w miastach:

	tylko po pols.	tylko po niem.	po pols. i niem.
1. w mieście Wrzesni	874	513	1787
2. w - Miłosławiu	634	214	765
3. w - Żerkowie	994	100	491

b) po wsiach:

1. w obwodzie Wrzesińsk.	6199	193	664
2. w - Miłosławsk.	7123	111	825
3. w - Żerkowskim	6122	32	295
4. w - Wuleckim	6381	214	996

Podług listy urodzenia za rok 1858 urodziło się w powiecie:

- 848 chłopców z tych 73 nieprawego łoża
- 827 dziewcząt z " 51

Suma 1675 dzieci. 124 nieprawego łoża.

Ślubowało w ogóle 445 par pomiędzy temi:

1. mężów niżej 45 lat z żonami niżej 30 lat	327
nad 30 i niżej 45 lat	75
nad 45 lat	5
2. mężów nad 45 lat i niżej 60 lat z żonami niżej 30 lat	13
nad 30 i niżej 45 lat	17
nad 45 lat	4
3. mężów nad 60 lat z żonami niżej 30 lat	żaden.
nad 30 lat i niżej 45	2
nad 45 lat	2

Umarło podług wieku i płci:

nieżywo urodzonych prawego łoża chłopców	23
" " nieprawego łoża	2
" " prawego łoża dziewcząt	17
" " nieprawego łoża dziewcząt	2
razem	44

Naturalny wiek osiągnęło i z słabości wieku umarło: 38 męzkich, 38 żeńskich osób.

Przez samobójstwo zeszło 2 męszczyzn.

Przez różne nieszczęśliwe przypadki 10 męszczyzn, 10 kobiet,

przy położu 10 kobiet,

w skutek ospy 3 męzk. 1 żeńskiego rodzaju,

w skutek wścieklizny 1 rodzaju żeńskiego,

w skutek wewnętrznych chorób 218 męskiego, 167 żeńskiego rodzaju,

w skutek chronicznych chorób 158 męskiego, 162 żeńskiego rodzaju,

w skutek apoplexyi 11 męzk., 11 żeńsk. rodz.,

w skutek zewnętrznych chorób 12 męzk., 6 żeńsk. r., na niepewne choroby 151 męskich, 146 żeńskich osób.

1. vor vollendetem ersten Jahre:
 - eheliche Knaben 149
 - uneheliche Knaben 26
 - eheliche Mädchen 149
 - uneheliche Mädchen 13
 - Summa 337;
2. nach dem ersten und vor vollendetem 3. Jahre:
 - 87 Knaben, 88 Mädchen;
3. nach dem dritten und vor vollendetem fünften Jahre:
 - 41 Knaben, 40 Mädchen;
4. nach dem 5. und vor vollendetem 7. Jahre:
 - 26 Knaben, 27 Mädchen;
5. nach dem 7. und vor vollendetem 10. Jahre:
 - 34 Knaben, 16 Mädchen;
6. nach dem 10. und vor vollendetem 14. Jahre:
 - 17 Knaben, 15 Mädchen;
7. nach dem 14. und vor vollendetem 20. Jahre:
 - 16 Knaben, 11 Mädchen;
8. nach dem 20. und vor vollendetem 25. Jahre:
 - 12 Männliche, 14 Weibliche;
9. nach dem 25. und vor vollendetem 30. Jahre:
 - 20 Männliche, 20 Weibliche;
10. nach dem 30. und vor vollendetem 35. Jahre:
 - 22 Männliche, 19 Weibliche;
11. nach dem 35. und vor vollendetem 40. Jahre:
 - 23 Männliche, 20 Weibliche;
12. nach dem 40. und vor vollendetem 45. Jahre:
 - 28 Männliche, 17 Weibliche;
13. nach dem 45. und vor vollendetem 50. Jahre:
 - 18 Männliche, 11 Weibliche;
14. nach dem 50. und vor vollendetem 55. Jahre:
 - 10 Männliche, 16 Weibliche;
15. nach dem 55. und vor vollendetem 60. Jahre:
 - 11 Männliche, 11 Weibliche;
16. nach dem 60. und vor vollendetem 65. Jahre:
 - 12 Männliche, 18 Weibliche;
17. nach dem 65. und vor vollendetem 70. Jahre:
 - 16 Männliche, 21 Weibliche;
18. nach dem 70. und vor vollendetem 75. Jahre:
 - 8 Männliche, 9 Weibliche;
19. nach dem 75. und vor vollendetem 80. Jahre:
 - 9 Männliche, 5 Weibliche;
20. nach dem 80. und vor vollendetem 85. Jahre:
 - 9 Männliche, 5 Weibliche;
21. nach dem 85. und vor vollendetem 90. Jahre:
 - 8 Männliche, 4 Weibliche;
22. nach dem 90. Jahre:
 - 1 Männlicher, 3 Weibliche.

1. przed ukończonym pierwszym rokiem:
 - prawego łoża chłopców 149
 - nie prawego łoża chłopców 26
 - prawego łoża dziewcząt 149
 - nie prawego łoża dziewcząt 13
 - razem 337
2. po pierwszym a przed skończonym piątym rokiem
 - 87 chłopców, 88 dziewcząt,
3. po trzecim a przed skończonym piątym rokiem
 - 41 chłopców, 40 dziewcząt,
4. po piątym a przed skończonym siódmym rokiem
 - 26 chłopców, 27 dziewcząt,
5. po siódmym a przed skończonym dziesiątym r.
 - 34 chłopców, 16 dziewcząt,
6. po dziesiątym a przed skończ. 14tym rokiem
 - 17 chłopców, 15 dziewcząt,
7. po 14tym a przed skończonym 20tym rokiem
 - 16 chłopców, 11 dziewcząt,
8. po 20tym a przed skończonym 25tym rokiem
 - 12 męzkich, 14 żeńskich,
9. po 25tym a przed skończonym 30tym rokiem
 - 20 męzkich, 20 żeńskich,
10. po 30tym a przed skończonym 35tym rokiem
 - 22 męzkich, 19 żeńskich,
11. po 35tym a przed skończonym 40tym rokiem
 - 23 męzkich, 20 żeńskich,
12. po 40tym a przed skończonym 45tym rokiem
 - 28 męzkich, 17 żeńskich,
13. po 45tym a przed skończonym 50tym rokiem
 - 18 męzkich, 11 żeńskich,
14. po 50tym a przed skończonym 55tym rokiem
 - 10 męzkich, 16 żeńskich,
15. po 55tym a przed skończonym 60tym rokiem
 - 11 męzkich, 11 żeńskich,
16. po 60tym a przed skończonym 65tym rokiem
 - 12 męzkich, 18 żeńskich,
17. po 65tym a przed skończonym 70tym rokiem
 - 16 męzkich, 21 żeńskich,
18. po 70tym a przed skończonym 75tym rokiem
 - 8 męzkich, 9 żeńskich,
19. po 75tym a przed skończonym 80tym rokiem
 - 9 męzkich, 5 żeńskich,
20. po 80tym a przed skończonym 85tym rokiem
 - 9 męzkich, 5 żeńskich,
21. po 85tym a przed skończonym 90tym rokiem
 - 8 męzkich, 4 żeńskich,
22. po 90tym roku
 - 1 męzka, 3 żeńskie osoby.

Von allen Arten zusammen genommen:
 628 Männlich
 571 Weiblich

1199 Summa aller Gestorbenen.

Den Jahreszeiten nach starben:

im Januar, Februar und März	440
im April, Mai und Juni	270
im Juli, August und September	238
im Oktober, November und Dezember	251
	<hr/>
	1199

Titel IV.

Viehstand.

Der Viehstand betrug am Schlusse des Jahres 1858:

A. Pferde.

1. Füllen bis zum vollendeten 3. Jahre	1034
2. Pferde vom Anfange des 4. bis zum vollendeten 10. Jahre	2670
3. Pferde über 10 Jahr alt	1212
B. Maulthiere	"
C. Esel	35
D. Rindvieh	
1. Stiere (Bullen)	206
2. Ochsen	3024
3. Kühe	6515
4. Jungvieh	4477
E. Schafe.	
1. Merinos und ganz veredelte Schafe	26,605
2. halbveredelte Schafe	38,032
3. unveredelte Landschafe	6,156
F. Ziegen	93
G. Schweine	7,495

Für die Pferdezucht im hiesigen Kreise geschieht wegen des fühlbaren Mangels an Wiesen wenig, und selbst die größeren Gutsbesitzer begnügen sich damit, nur einige 4—6 gute Pferde zum eigenen Gebrauch und im Übrigen tüchtige Arbeitspferde zu besitzen. Der kleinere Grundbesitzer, d. h. die bäuerlichen Wirthe, interessieren sich mit wenigen Ausnahmen für die Pferdezucht fast gar nicht und sind nicht darauf bedacht, allmählig einen größeren Schlag von Pferden zu ziehen, sondern benutzen größtentheils nur die kleine polnische Race von Pferden.

Seit ungefähr 2 Jahren sind Hengste aus dem königlichen Landgestüt im hiesigen Kreise nicht aufgestellt worden, da sehr viele von diesen belegte Stuten güste geliebt sind und demzufolge das Vertrauen zu diesen Hengsten in dem

Wszystkie rodzaje razem:
 628 męzkich
 571 żeńskich osób,

razem 1199 wszystkich zmarłych.

Podług pór roku umarło:

w Styczniu, Lutym i Marcu	440
w Kwietniu, Maju i Czerwcu	270
w Lipcu, Sierpniu i Wrześniu	238
w Październiku, Listopadzie i Grudniu	251
	<hr/>
	razem 1199

Tyt. IV.

Stan bydła.

Stan bydła wynosił w końcu 1858 roku:

A. koni.

1. Zrebiąt aż do skończonego 3. roku	1,034
2. koni od 4. do skończonego 10 roku	2,670
3. koni nad 10 lat starych	1,212
B. mułów	—
C. Osłów	35
D. Rogacizny.	
1. stadników	206
2. wołów	3,024
3. krów	6,515
4. bydła młodocianego	4,477
E. Owiec.	
1. merinosów i zupełnie poprawnych	26,605
2. półpoprawnych	38,032
3. prostych owiec wiejskich	6,156
F. Kóz	93
G. Nierogacizny	7,495

Chodowaniem koni w tutejszym powiecie zajmują się właściciele dla braku łąk bardzo mało i ograniczają się na 4—6 koniach dobrych dla własnej potrzeby a w ogólności na tęgich koniach roboczych. Mniejsi właściciele gruntu t. j. gospodarze z małemi wyjątkami chodowaniu koni wcale się nie oddają i nie zważają na to, aby zwolna większego gatunku konie chować, ale owszem używają po większej części koni małych polskiej rasy.

Od dwóch prawie lat nie ustanowiono w tutejszym powiecie ogierów ze stadniny królewskiej, gdyż bardzo wiele klaczy, przez takowe pokryte, nie zostały zapłodnione, przez co zaufanie do tych ogierów tak

Masse schwand, daß nur wenige Stuten zu den Hengsten geführt wurden.

Da unter diesen Umständen die Unterhaltungskosten der Hengste aus den Sprunggeldern nur zu einem geringen Theile gedeckt wurden, so hat die Gestüt-Direktion die Station des hiesigen Kreises eingehen lassen und aller meiner vielfachen Anträge bei dem königlichen Ober-Präsidio und der Regierung ungeachtet bis jetzt noch nicht wieder errichtet.

Bei dieser Sachlage wäre es zur Hebung der Pferdezucht im hiesigen Kreise wünschenswerth, wenn sich — wie dies in anderen Kreisen geschehen ist — ein Actien-Verein bildete, und für die durch Actien eingezahlten Beiträge besondere Privathengste beschaffte.

Von den leider zu vielen und wenig brauchbaren Hengsten des Kreises (circa 250 Stück) werden alljährlich 3, höchstens 4 dem Schauamte zur Föhrung vorgeführt.

Die Dominien Bugaj, Mikuszewo, Graboszewo, Bardo, Wreschen, Strzałkowo, Brzóstkow, Śmiełow, zeichnen sich durch gute Pferde aus, während die Dominien Miłosław, Strzałkowo, Bieganowo, Wreschen, schönes Rindvieh von Schweizer, Holländer und Oldenburger Race besitzen.

Titel V.

Agrikultur.

Der Kreis zählt Ende 1858 Besitzungen von 600 Mrg. und darüber 86 mit	139,523 Mrg.
von 300 Mrg. bis 600 u. darüber 31 mit	13,690 -
- 30 - - 300 u. - 1169 mit	75,333 -
- 5 - - 30 u. - 570 mit	13,694 -
unter 5 - - - 230 mit	671 -

An Gärten, Weinbergen und Obst-Plantagen hatte der Kreis 4580 Morgen. Die meisten Dominia haben die Schlag- oder Wechselwirthschaft eingeführt, die bäuerlichen Wirthe jedoch sind durchschnittlich bei der Dreifelderwirthschaft geblieben. In der Landwirthschaft hat sich ein großer Fortschritt seit den letzten Jahren bemerkbar gemacht, zu welchem die erleichterte Communication wesentlich beigetragen hat. In den meisten Wirthschaften werden landwirthschaftliche Maschinen und verbesserte Pflüge angewendet und ist das Streben, die Ertragsfähigkeit des Bodens zu erhöhen, sichtbar.

Neben dem Getreidebau wird der Kartoffelbau stark betrieben. Von Futterkräutern wird Klee, Lupine (gelbe) und Luzerne in ziemlich bedeutendem Umfange gebaut.

An Produkten liefert der Kreis: Getreide aller Art, Klee-

dalece znikło, że tylko mała liczba kłaczy do tych ogierów doprowadzoną była.

Ponieważ więc pod tym względem koszta utrzymania tych ogierów z pieniędzy za dopuszczanie ogierów wpływających tylko częściowo pokryte być mogły, przeto dyrekcya stadnicza ulokowanie w tutejszym powiecie wniosła, i mimo moich wielokrotnych wniosków uczynionych do naczelnego Prezesa i Regencyi dotychczas takowe bezowocne zostały.

W takim więc razie byłoby, celem w zniesienia hodowania koni w tutejszym powiecie, do życzenia, aby się, jak to w innych powiatach, zawięzało towarzystwo akcyi, któreby ze składek przez akcyje zapłaconych osobne ogiery prywatne zakupiło.

Z tych niestety wielu a mało zdatnych ogierów powiatu (około 250 sztuk) przyprowadzają rocznie 3 a najwięcej 4 do lustrwania.

Dominia Bugaj, Mikuszewo, Graboszewo, Bardo, Września, Strzałkowo, Brzóstkowo, Śmiełów odznaczają się dobrimi końmi, gdy zaś dominia Miłosław, Bieganowo, Strzałkowo, Września piękne bydło rogate, rasy szwajcarskiej, hollenderskiej i oldenburskiej posiadają.

Tytuł V.

R ó l n i c t w o.

Powiat posiada z końcem 1858. roku posiadłości obejmujących	
od 600 mórg magdeb. i wyżej 86 z	139,523 morg.
- 300 do 600 mórg m. 31 z	13,690 -
- 30 - 300 - 1169 z	75,333 -
- 5 - 30 - 570 z	13,694 -
niżej 5	230 z 671 -

Ogrodów, winnic i plantacyi owocowych miał powiat 4580 mórg. Większa część dominii zaprowadzała gospodarstwo szlagowe, gospodarze włościanscy pozostali w ogóle przy gospodarstwach trzypolowych. W gospodarstwie okazał się w ostatnich latach znaczny postęp, do czego ułatwienie komunikacyi wiele się przyczyniło. W wielu gospodarstwach zaprowadzono maszyny gospodarcze i polepszone pługi a wszędzie spostrzegać da się staranność, aby plon ziemi powiększyć.

Obok uprawy zboża sadzą znacznie kartofli. Z roślin na paszę konieczyna, łubin (żółty) i lucerna w znacznej ilości chodowaną bywa.

Powiat dostawia co do produktów wszelkie gatunki

saamen, Raps und Rübsen, Hackfrüchte, Kohl und Kraut, Butter, Käse, Del, Flachs, Hanf, Holz, Taback, Hopfen, Spiritus und Bier, ferner Vieh, Wolle und Häute.

Hopfen wird zur Zeit nur von dem Dominium Miłosław gebaut.

2. Gartenbau.

Auf jedem Dominio befinden sich Obstgärten, deren Anlage und Unterhaltung zum Theil mit bedeutenden Kosten verknüpft ist und von vielem Geschmac zengt. Das Obst wird in der Regel verpachtet und liefert für einzelne Gärten 200 bis 300 Rthlr. Pachtertrag.

Der Anbau von Küchengewächsen beschränkt sich meistens auf den eigenen Bedarf.

Die bauerlichen Wirthe thun für die Cultur der Obst- und Gemüsegärten leider noch wenig. Die herrschaftlichen Gärten von Miłosław, Żuków und Wreschen werden mit großen Kosten unterhalten und zeichnen sich vorzugsweise durch ein geschmackvolles Arrangement aus.

3. Jagd.

Die Jagd hat sich in den letzten Jahren durch energische Handhabung des Jagdpolizei-Gesetzes und in Folge der von dem Herrn Minister des Innern erlassenen Anordnungen wesentlich gebessert.

Die Gemeinden üben die Jagd auf ihrem Territorio zu ihrem eigenen Nutzen fast gar nicht aus, sondern haben dieselbe fast größtentheils im Wege der öffentlichen Lizitation an einzelne Privatpersonen, oder die angrenzenden Dominien verpachtet.

An Jagdscheingeldern flossen zur Kreis-Communal-Kasse: 1856 90 Thlr. — 1857 95 Thlr. — 1858 94 Thlr.

4. Meliorationen.

Auf Antrag mehrerer Interessenten ist, wie bereits oben erwähnt, die Räumung des Lutynia-Flusses in den Ortschaften Smiełow, Lgow, Brzóstków, Przybysław, Genczewo, Antonin, Pogorzelice, Paruchowo bis Dembno, nach vorheriger Aufnahme im vorigen Jahre in Angriff genommen und in diesem Jahre vollständig beendet worden.

5. Parzellirungen.

Nach einer Zusammenstellung vom Dezember 1857 wurden in dem Zeitraum vom Jahre 1852 bis incl. 1856, 20 Abgaben-Regulirungs-Pläne von der königlichen Regierung zu Posen bestätigt, und sind 15 bauerliche Besitzungen in diesem Zeitraume durch Parzellirung als selbstständige Ackernahrungen vollständig verschwunden.

zboża, koniczynę, rzep i rzepik, rośliny okopowe, jarmuż i kapustę, masło, ser, olej, len, konopie, drzewo, tabakę, chmiel, okowitę i piwo, dalej bydło, wełnę i skóry. Chmiel choduje dotychczas tylko dominium Miłosław.

2. Ogrodnictwo.

Na każdej majątności szlacheckiej znajdują się sady owocowe, których założenie i utrzymanie po części z znacznymi połączone jest kosztami i jest dowodem dobrego gustu. Owoc bywa zwykle wydzierzawiony, za co z niektórych ogrodów po 200 do 300 tal. dzierzawy się zbiera.

Chodowanie włośzczyzny ogranicza się po większej części na własnej potrzebie.

Gospodarze więcej mało się jeszcze niestety zakładaniem ogrodów owocowych i jarzynnych zajmują. Dominialne ogrody w Miłosławiu, Żukowie i Wrzesni bywają z znacznymi nakładami utrzymywane i odznaczają się osobliwie gustownem urządzeniem.

3. Myśliwstwo.

Myśliwstwo w przeciągu ostatnich lat energiczniem wykonywaniem dotyczącego się prawa policyjnego w skutek wydanych przez JW. Ministra spraw wewnętrznych rozporządzeń, znacznie się polepszyło. Gminy na swych terytoryach dla własnej korzyści nie polują, lecz polowanie po większej części w drodze publicznej licytacji pojedynczym osobom prywatnym lub też sąsiednim dominium wydzierzawiają.

Za karty myśliwskie wpłynęło do kassy komunalno-powiatowej:

1856: 90 tal, 1857: 95 tal., 1858: 94 tal.

4. Melioracye.

Na wniosek kilku interessentów zostało wyciszczenie rzeki Lutyni jak wyżej powiedziano, w Smiełowie, Lgowie, Brzóstkowie, Przybysławiu, Genczewie, Antoninie, Pogorzeliczy i Paruchowie aż do Dembna na zasadzie poprzedniego technicznego zarysu w zeszłym roku rozpoczęto a w tym roku zupełnie dokończone.

5. Rozczęstkowanie gruntu.

Podług wykonanego zestawienia z Grudnia 1857r. zostało w czasie od roku 1852. aż do włącznie 1857r. 20 planów rozkładu podatków przez Król. Regencyą w Poznaniu potwierdzonych, a 15 posiadłości włościańskich w tymże czasie dla rozczęstkowania, ustało całkiem być samoistnymi gospodarstwami.

6. Landwirthschaftlicher Verein.

Im Jahre 1851 rief der Landrath des Kreises mit dem Grafen Poninski auf Opieszyn einen Landwirthschaftlichen Verein für die Kreise Breschen und Schroda in's Leben, welcher sich im September 1852 konstituirte und am 14. Oktober ej. die erste General-Versammlung abhielt.

Seit zwei Jahren hat sich dieser Verein auch auf den Gnesener Kreis erstreckt, aus welchem eine nicht unbedeutende Zahl von Gutsbesitzern demselben beigetreten sind.

Die jährliche Thierschau und Ausstellung landwirthschaftlicher Geräthe, welche von diesem Vereine bisher in der Stadt Breschen abgehalten wurde, fand in diesem Jahre, verbunden mit einem Pferderennen, zum ersten Male in Gnesen und zwar zur Zeit des bedeutenden Wojciech-Pferdemarkts statt. Nach dem jüngsten Beschlusse des Vereins soll diese Thierschau stets in Gnesen am 2. Tage dieses Pferdemarkts abgehalten werden.

Die General-Versammlungen des Vereins werden abwechselnd in Breschen und Gnesen abgehalten.

Titel VI.

Militair-Verhältnisse.

Der Kreis gehört in militairischer Beziehung zum 5. Armeecorps und zwar zum Posenschen Landwehr-Regiment Nr. 19 in Schrimm und ist die 8. Compagnie desselben in der Stadt Breschen stationirt, woselbst zur Zeit der Feldwebel die Geschäfte versieht.

Die im Frühjahr und Herbst abzuhaltenden Controllversammlungen finden auf den Plätzen Breschen, Wulka, Sokolnik, Kołaczkowo, Miłosław und Brzóstków statt.

Die Resultate der Ersatz-Aushebungen in den Jahren 1856, 1857 und 1858 gehen aus dem hier nachfolgenden Tableau hervor.

Im Jahr. W roku.	Zahl der Einwohner im Kreise. Liczba mieszkańc. po powiecie.	Zahl der für das stehende Heer verpflichtet von 20—24 Jahren. Liczba obowiązanych do służby w linowym wojsku od 20—24 r.	Zahl der 20jährigen allein. Ilość 20 letnich samych.	Ganz Unbrauchbare. Zupełnie niezdolni.	Zahl der Freiwilligen. Liczba ochotników.	Zeitig unfähig: Przed czasem niezdolni.			Aus Berücksichtigungsründen zur Disposition. Dla domowych stosunków od służby uwolnieni.	Für die Jahre des stehenden Heeres in die Landwehrgänge wurden gestellt. Do stojącego wojska i sztabów landwery odebrano.	Davon kamen zur Z tych wzięto do				
						wegen Körper- schwäche dla słabości.	unter 5' niżej	von 5' bis 5' 2" od			Garde. Gwardyi.	Infanterie. Piechoty.	Cavallerie. Jazdy.	Artillerie. Artylleryi.	Pionire. Pionierów.
1856	35,689	1253	395	3	2	251	272	330	5	99	14	70	1	7	1
1857	35,689	1253	387	4		262	308	221	3	90	8	49	15	6	1 2
1858	35,689	1546	624	6		250	323	268	4	74	4	47	14	4	

6. Towarzystwo agronomiczne.

W roku 1851. Radzca ziemiański powiatu wraz z hr. Ponińskim utworzył towarzystwo agronomiczne dla powiatów Wrzesińskiego i Sredzkiego, które w miesiącu Września 1852r. się ukonstytuowało i na dniu 14. Października ej. pierwsze walne zgromadzenie odbyło.

Od dwóch lat towarzystwo niniejsze i na Gnieźniński powiat się rozszerzyło, z którego znaczna liczba dziedziców do niego przystąpiła.

Roczna wystawa zwierząt i narzędzi rolniczych, która się w mieście Wrzesni odbyła, w tym roku połączona z wyścigami pierwszy raz w Gnieźnie i to w czasie jarmarku na konie na sw. Wojciech odprawioną została. Podług najnowszych uchwał towarzystwa ma się ta wystawa zawsze w Gnieźnie na drugi dzień po wzmiankowanym jarmarku na konie odbywać.

Jeneralne zgromadzenia tego towarzystwa na przemian w Wrzesni i Gnieźnie odbywać się będą.

Tytuł VI.

Stosunki wojskowe.

Powiat pod względem wojskowości należy do 5go korpusu armii a zwłaszcza do pułku landwery Poznańskiej Nro. 19. w Śremie, którego 8. kompania ulokowana jest we Wrzesni, gdzie dotychczas feldwebel urząd sprawuje.

Odbywające się co rok na wiosnę i w jesieni zgromadzenia kontrolowe (mustry) mają swe miejsca w Wrzesni, Wulce, Sokolnikach, Kołaczkowie, Miłosławiu i Brzóstkowie.

Wypadki naboru do skompletowania wojska z lat 1857 i 1858 powziąć można z następującej tabeli:

Im Jahre 1858 befanden sich im Kreise incl. Garden 223 Rezerwen und zwar:

1	Krankenwärter
144	Mann Infanterie,
21	" Kavallerie,
29	" Artillerie,
2	" Pionire,
4	" Jäger,
22	" Train.

Die Landwehr I. und II. Aufgebots, zählte 874 Köpfe und zwar:

Infanterie	I. Aufgebots	322,	II. Aufgebots	293
Cavallerie	I. "	60,	II. "	67
Artillerie	I. "	50,	II. "	38
Pionire	I. "	6,	II. "	1
Jäger	I. "	"	II. "	2
Train	I. "	29,	II. "	2
Lazarethgeh.	I. "	4,	II. "	"
Summa	I. Aufgebots	471,	II. Aufgebots	403

Titel VII.

Paßwesen.

In den Jahren 1856 bis 1858 wurden beim Landraths-Amte folgende Reise-Legitimationen ausgefertigt.

1.	Reisepässe (Ausland)	. 1425
2.	Auslandswanderbücher	. 30
3.	Inlandswanderbücher	. 82
4.	Inlandsreisepässe	. 77
5.	Paßkarten	. 78

Es betragen hierfür:

- a) die Stempelfosten 579 rł. 12 Sgr.
- b) die Gebühren 653 rł. 13 Sgr. 6 Pf.,

welche letztere an die Königliche Regierungs-Hauptkasse in Posen abgeführt wurden.

Titel VIII.

Feuer-Societäts-Wesen.

Das Feuer-Societäts-Wesen im Großherzogthum Posen basirt auf dem Reglement vom 5. Januar 1836 und die Zusätze vom 6. Juni 1853.

Die Leitung innerhalb des Kreises liegt dem Landrath ob und als seine Organe fungiren die Bürgermeister und Distrikts-Commissarien des Kreises.

W roku 1858 znajdowało się w powiecie włącznie z gwardją 223 rezerwistów a mianowicie:

1	opatrywacz chorych,
144	żołnierzy od piechoty,
21	" - " jazdy,
29	" - " artyleryi,
2	" - " pionierów,
4	" - " strzelców,
22	" - " trenu furgonów.

Obrona krajowa I. i II. powołania liczyła 874 głów a zwłaszcza:

piechoty	I. powoł.	322,	II. powoł.	293
jazdy	I. -	60,	II. -	67
artyleryi	I. -	50,	II. -	38
pionierów	I. -	6,	II. -	1
strzelców	I. -	"	II. -	2
od trenu	I. -	29,	II. -	2
pomocników lazaretu		4,	II. -	"
Ogółem	I. powoł.	471,	II. -	403

Tytuł VII.

Udzielanie paszportów.

W latach 1856 aż do 1858 udzielono w urządzie Radcy ziemiańskiego paszportów:

1.	paszportów za granicę 1425
2.	książek wędrownych za granicę	30
3.	paszportów wędrownych w kraju	82
4.	- na podróż w kraju	77
5.	kart paszportowych 78

Płata za to wynosiła:

- a) koszta stempla 579 tal. 12 śrb. „ f.
- b) - wygotowania 653 — 13 — 6 f.

Ostatnia suma została do królewskiej głównej kassy regencyjnej odesłana.

Tytuł VIII.

Interessa towarzystwa ogniowego.

Stosunki towarzystwa ogniowego w Wielkiem Księstwie Poznańskiem zasadzają się na regulaminie z 5. Stycznia 1836 i na dodatkowym prawie z d. 6. Czerwca 1853.

Kierownictwo tychże stosunków w powiecie powierzone jest Radcy Ziemiańskiemu, któremu burmistrz i komisarze obwodowi powiatu pomagają.

Im Jahre 1858 waren sämtliche Gebäude des Kreises wie folgt versichert:

In der I. Klasse mit 133,175 rl. Beitrag	177 rl. 17 fg. — pf.
= 2. " " 292,250 rl.	= 584 rl. 15 fg. — pf.
= 3. " " 10,950 rl.	= 36 rl. 15 fg. — pf.
= 4. " " 242,550 rl.	= 970 rl. 6 fg. — pf.
= 5. " " 40,400 rl.	= 215 rl. 14 fg. — pf.
= 6. " " 783,950 rl.	= 4703 rl. 21 fg. — pf.
= 7. " " 44,325 rl.	= 265 rl. 28 fg. 6 pf.
= 8. " " 2,975 rl.	= 21 rl. 24 fg. 6 pf.
Summa	1,550,575 rl. 6975 rl. 21 fg. — pf.

Hierzu Ueberbeitrag von Gebäuden nach

§. 8 des Reglements	24 rl. 23 fg. 3 pf.
Summa der Beiträge	7000 rl. 14 fg. 3 pf.

In den Jahren 1856 — 1858 haben 54 Brände stattgefunden, für welche nachstehende Entschädigungen gezahlt worden sind und zwar:

im Jahre 1856.	15,940 rl. — fg. — pf.
" " 1857.	9,656 rl. 12 fg. 10 pf.
" " 1858.	8,104 rl. — fg. — pf.
Zusammen	33,700 rl. 12 fg. 10 pf.

Titel IX.

Sittlicher Zustand.

In den Jahren 1858 und 1859 sind nach einer vom hiesigen Königlichen Kreisgericht mitgetheilten Uebersicht folgende Untersuchungen wegen Verbrechen und Vergehen eingeleitet worden und zwar wegen:

	1858.	1859.
1. Beleidigung der Majestät	—	2
2. Widerstand gegen die Staatsgewalt	9	24
3. Vergehen gegen die öffentliche Ordnung	40	44
4. Verbrechen und Vergehen gegen die Sittlichkeit	—	2
5. Meineid	1	—
6. Falsche Anschuldigung	2	—
7. Kindesmord	1	—
8. Körperverletzungen	18	22
9. Diebstahl	118	113
10. Unterschlagung	7	9
11. Betrug	—	1
12. Hehlerei	1	—
13. Strafbarer Eigennuß	6	2
14. Vermögensbeschädigung	5	10
Latus	208	229

W roku 1858. były wszystkie budynki powiatu w następujący sposób zabezpieczone:

W I. klasie z 133,175 tal. z przych. 177 t. 17 ś. — f.	
w II. " " 292,250 tal. " 584 t. 15 ś. — f.	
w III. " " 10,950 tal. " 36 t. 15 ś. — f.	
w IV. " " 242,550 tal. " 970 t. 6 ś. — f.	
w V. " " 40,400 tal. " 215 t. 14 ś. — f.	
w VI. " " 783,950 tal. " 4,703 t. 21 ś. — f.	
w VII. " " 44,325 tal. " 265 t. 28 ś. 6 f.	
w VIII. " " 2,975 tal. " 21 t. 24 ś. 6 f.	
razem 1,550,575 tal. " 6,975 t. 21 ś. — f.	

Do tego nadprzychód od zabudowań

podług § 8. regulaminu	24 t. 23 ś. 3 f.
ogół dochodu 7,000 t. 14 ś. 3 f.	

W roku 1856 — 1858 było 54 ogni, w skutek czego następujące wynagrodzenia zapłacone zostały a mianowicie

w roku 1856.	15,490 tal. — śg. — fen.
w roku 1857.	9,656 tal. 12 śg. 10 fen.
w roku 1858.	8,104 tal. — śg. — fen.
razem	33,700 tal. 12 śg. 10 fen.

Tytuł IX.

Stan moralności.

W latach 1858 i 1859 wytoczono według nadesłanego przez tutejszy Król. Sąd Powiatowy przeglądu następujące śledztwa o zbrodnie i przekroczenia a mianowicie:

	1858.	1859.
1. za zelżenie Jego Królewskiej Mości	—	2
2. za opór przeciw władzy	9	24
3. za przekroczenia przeciw publicznemu rozporządzeniu	40	44
4. za przestępstwa i przekroczenia przeciw moralności	—	2
5. za krzywoprzysiędztwo	1	—
6. za fałszywe posądzenie	2	—
7. za odebranie życia dziecku	1	—
8. za poranienie	18	22
9. za kradzież	118	113
10. za przieniewierzenie	8	9
11. za oszukaństwo	—	1
12. za ukrycie	1	—
13. za kary godne przywłaszczenie	6	2
14. za uszkodzenie majątku	5	10
Latus	208	229

	1858	1859
Transport	208	229
15. Gemeingefährliche Verbrechen und Vergehen	1	1
16. Fahrlässige Brandstiftung	1	1
17. Verbrechen und Vergehen im Amte	3	—
18. Vierter und fernerer Holzdiebstahl	3	1
19. Verbrechen und Vergehen gegen die Post-, Steuer- und Zollgesetze	—	1
20. Andere Verbrechen und Vergehen, auf welche besondere, neben dem Strafgesetzbuche geltende Strafgesetze zur Anwendung kommen	10	13
	=	226 246
Es befanden sich darunter Personen unter 16 Jahren	4	2

	1858	1859
Transport 208 229	208	229
15. za ogólne szkodliwe przestępstwa i przekroczenia	1	1
16. za nieostrożne podpalenie	1	1
17. za przestępstwa i przekroczenia w urzędzie	3	—
18. za czwartą i następną kradzież drzewa	3	1
19. za przestępstwo i przekroczenie w opłacie pocztowego, podatku i cła	—	1
20. za inne przestępstwa i przekroczenia, za które osobne obok książki karnej istniejące prawa karne się znajdują	10	13
	=	226 246
Między temi znajdowało się osób niżej 16 lat	4	2

Titel X.

Kirchen-Verwaltung.

Die Verwaltung der kirchlichen Angelegenheiten ist seit dem Erlaß der Staatsverfassungsurkunde auf die geistlichen Behörden übergegangen.

A. Evangelische.

Im Kreise befinden sich 2 evangelische Pfarren, und zwar Wreschen und Miłosław. Letztere, im Jahre 1855 gegründet hat noch keine Kirche, sondern nur ein Bethaus. Gegenwärtig wird mit der baulichen Einrichtung eines Pfarrgebäudes in Miłosław aus den Mitteln eines von Sr. Königlich-Hoheit dem Prinz-Regenten zur Dotation der nur armen Pfarre bewilligten Gnadengeschenkts, acquirirten bürgerlichen Grundstücks für den Pfarrer vorgegangen.

Die Wreschener Pfarre ist durch Abzweigung der Miłosławer Pfarre und einiger Ortschaften zu der im angrenzenden Schrodaer Kreise im Jahre 1855 in Necla-Hauland gegründeten neuen Pfarre, verkleinert worden.

Der Theil des Kreises rechts der Warthe gehört zur Jarociner Pfarre. Der dortige evangelische Pfarrer hält in einem in Żerkow gemietheten Lokale einige Male des Jahres in der dortigen Schule Gottesdienst.

Ein Theil des Wulkaer Polizei-Distrikts gehört zur evangelischen Pfarre in Witkowo. Der dortige Pfarrer hält ebenfalls 9 Mal im Jahre in der Schule zu Strzałkowo-Hauland Gottesdienst.

Außerdem wird von dem evangelischen Pfarrer in Wreschen noch in Folge letztwilliger Verordnung des Besitzers von Sokolnik und Gozdowo, August Nehring, zu Zeiten in

Tytuł X.

Zarząd kościelny.

Zarząd spraw kościelnych przeszedł od ogłoszenia konstitucyi na władzę duchowną.

A. Ewangelicki.

W powiecie znajdują się 2 parafie ewangelickie a to Wrzesińska i Miłosławska. Ostatnia w roku 1855 założona nie ma jeszcze kościoła, tylko dom do nabożeństwa. Obecnie zajmują się w Miłosławiu budowlami dla plebana na nieruchomości obywatelskiej nabytej z funduszu podarowanego przez Królewską Wysokość Księcia Rejenta na uposażenie tamecznej biednej plebanii.

Parafia Wrzesińska przez odłączenie parafii Miłosławskiej i niektórych osad należących do nowo utworzonej parafii w roku 1855. w graniczącym powiecie Średzkim na olendrach Nekielskich, zmniejszyła się.

Część powiatu po prawej stronie Warty należy do parafii Jarocińskiej. Tameczny pleban ewangelicki miewa w Żerkowie w szkole kilka razy w roku nabożeństwo.

Część obwodu policyjnego Wuleckiego należy do parafii ewangelickiej w Witkowie. Tameczny pleban odprawia także 9 razy w roku nabożeństwo w szkole na olendrach Strzałkowskich.

Oprócz tego odprawia także ewangelicki pleban z Wrześni w skutek ostatecznego postanowienia dziedzica Sokolnik i Gozdowa, Augusta Nehringa, niekiedy

der von diesem gegründeten evangelischen Schule in Sokolnik Gottesdienst abgehalten. Die evangelischen Pfarren des Kreises gehören zur Superintendentur Posen.

In Wreschen fungirt der evangelische Prediger Schiffmann und in Miłosław der Pfarrer Binner.

B. Katholische.

Der größte Theil des Kreises gehört zur Erzdiöcese Posen.

Nur einige Ortschaften des Żerkower Polizei-Distrikts, resp. an das Königreich Polen und an den Pleschener Kreis grenzend, sowie einige Ortschaften des Wulkaer Polizei-Distrikts, gehören zur Erzdiöcese Gnesen.

Der Kreis gehört und resp. zerfällt in folgende katholische Dekanate, mit den dabei angegebenen Kirchen.

1. Dekanat Gnesen: Wreschen.

2. - Powidz: Brudzewo, Graboszewo, Ostrowo, Skarboszewo, Staw, Strzałkowo, Szemborowo.

3. - Miłosław: Bardo, Biechowo, Bieganowo, Czeszewo, Mikuszewo, Gozdowo, Grabowo, Neudorf Königl. filia, Kaczanowo, Kołaczkowo, Miłosław, Sokolnik, Gorazdowo, Wszembosz, Zieliniec.

4. - Pleschen: Kretkow.

5. - Neustadt a.W.: Brzóstkow, Lgow filia, Pogorzelice, Żerkow, Biezdziadowo filia.

Zusammen 29 Kirchen.

In den letzten 3 Jahren sind zu den ausgeführten Pfarrbauten direkte Baubeiträge eingezogen worden:

in den Pfarren Wreschen, Szemborowo und Ostrowo, wobei die Prästationsfähigkeit der Eingepfarrten in nicht geringem Maße in Anspruch genommen worden ist.

C. Jüdische.

Der Kreis ist in drei Synagogen-Bezirke getheilt, deren Synagogen sich, und zwar je eine in den Städten Wreschen, Miłosław und Żerkow befinden.

Titel XI.

Schul-Verwaltung.

Die Schulverwaltung erfolgt nach der von der Königlichen Regierung unterm 21. Oktober 1842 erlassenen Instruktion, in Bezug auf die äußeren Angelegenheiten durch die Königliche Verwaltungsbehörde und resp. den Schulvorstand, in Bezug auf die inneren Angelegenheiten dagegen durch den Schul-Inspektor, resp. Lehrer.

In den drei Städten Wreschen, Miłosław und Żerkow, befinden sich je eine evangelische, eine katholische und eine jüdische öffentliche Confessionschule.

Die katholischen Schulen sind:

in Wreschen eine dreiklassige,
in Miłosław eine vierklassige,
und in Żerkow eine dreiklassige.

w szkole ewangelickiej w Sokolnikach, przez tegoż założonej, nabożeństwo. Parafie ewangelickie w powiecie znajdujące się należą do nadintendury w Poznaniu. — W Wrześni urzęduje ew. pastor Schiffmann a w Miłosławiu pastor Binner.

B. Katolicki.

Największa część powiatu należy do archidiecezyi Poznańskiej. Niektóre tylko osady Żerkowskiego obwodu policyjnego resp. z królestwem Polskiem i Pleszewskiem powiatem graniczące, jako też niektóre osady obwodu policyjnego Wuleckiego należą do archidiecezyi Gnieźnieńskiej.

Powiat dzieli się na następujące katolickie dekanaty z podanymi do tychże kościołami.

Ogółem 29 kościołów.

W ostatnich trzech latach ściągano składki na wykonane budowle plebańskich budynków wprost od parafian: w parafiach Wrześnińskiej, Szemborowskiej i Ostrowskiej, przyczem obowiązani płacić parafianie do tychże składek w nie małej ilości pociągnięci zostali.

C. Żydowski.

Powiat dzieli się na trzy synagogi, z których każda i to jedna w miastach Wrześni, Miłosławiu i Żerkowie się znajduje.

Tytuł XI.

Zarząd szkólny.

Zarząd szkólny uskutecznia według wydanej przez Król. Regencyą instrukcyi z d. 21. Października 1842 r. co do spraw zewnętrznych przez Król. władzę administracyjną i resp. dozór szkólny, co do spraw wewnętrznych zaś przez inspektora szkoły i resp. nauczyciela.

W tych trzech miastach Wrześni, Miłosławiu i Żerkowie znajdują się jedna ewangelicka, jedna katolicka i jedna żydowska szkoła publiczna.

Katolickie szkoły są:

w Wrześni jedna trzyklassowa,
w Miłosławiu jedna czteryklassowa,
i w Żerkowie jedna trzyklassowa.

Von den jüdischen Schulen ist nur die in Breschen eine mehr- und zwar dreiklassige.

Die Rektorklasse in der Stadt Breschen wird auf Kosten des Staats unterhalten.

Diese Simultanschule unter der Leitung des Rektors Förster, erfreut sich nur einer geringen Frequenz.

Auf dem platten Lande befinden sich folgende Schulen, welche von je einem Lehrer verwaltet werden:

A. Polizei-Distrikt Miłosław:

1. Budziłowo 1 evangel. „ kathol.
2. Czeszewo . . . 1 =
3. Gorazdowo . . . 1 =
4. Gorzyce . . . 1 =
5. Grabowo . . . 1 =
6. Kołaczkowo . . . 1 =
7. Mikuszewo . . . 1 =
8. Neudorf podg. . . 1 =
9. Orzechowo . . . 1 =
10. Pałczyn . . . 1 =
11. Wszemborz . . . 1 =

zusammen . . . 1 evang. 10 kathol.

B. Polizei-Distrikt Breschen.

1. Bardo . . . 1 kathol.
2. Biechowo . . . 1 =
3. Bieganowo . . . 1 =
4. Bierzplin 1 evang.
5. Gozdowo . . . 1 =
6. Gutowy . . . 1 =
7. Kaczanowo . . . 1 =
8. Neudorf Königl. . . 1 =
9. Obłaczkowo 1 evang.
10. Psary-Hauland / . . . 1 =
11. Słomowo . . . 1 =

zusammen . . . 2 evang. 9 kathol.

C. Polizei-Distrikt Wulka.

1. Babin Dorf . . . 1 kathol.
2. Babin-Hauland 1 ev.
3. Brudzewo . . . 1 =
4. Czekuszewo . . . 1 =
5. Graboszewo . . . 1 =
6. Gałęzewo . . . 1 =
7. Ostrowo . . . 1 =
8. Otoczno . . . 1 =
9. Skarboszewo . . . 1 =
10. Sokolnik . . . 1 ev. 1 =
11. Strzałkowo . . . 1 =

Latus . . . 2 ev. 10 kathol.

Z żydowskich szkół jest tylko w Wrześni więcej i to trzyklassowa szkoła.

Szkoła rektorska w Wrześni bywa kosztem rządu utrzymywana.

Do tej kombinowanej szkoły pod kierownictwem rektora Förster uczęszcza tylko mała liczba uczni.

Na wsiach znajdują się następujące szkoły, z których każdą jeden nauczyciel zarządza.

A. obwód policyjny Miłosławski.

1. Budziłowo . . . 1 ew. — kat.
2. Czeszewo . . . — 1
3. Gorazdowo . . . — 1
4. Gorzyce . . . — 1
5. Grabowo . . . — 1
6. Kołaczkowo . . . — 1
7. Mikuszewo . . . — 1
8. Nowa wieś podg. — 1
9. Orzechowo . . . — 1
10. Pałczyn . . . — 1
11. Wszemborz . . . — 1

razem 1 ew. 10 kat.

B. Obwód policyjny Wrzeński.

1. Bardo . . . — ew. 1 kat.
2. Biechowo . . . — 1
3. Bieganowo . . . — 1
4. Bierzplin . . . 1 —
5. Gozdowo . . . — 1
6. Gutowy . . . — 1
7. Kaczanowo . . . — 1
8. Nowa wieś król. — 1
9. Obłaczkowo . . . 1 1
10. Psary ołędry . . . / +
11. Słomowo . . . — 1

razem 2 ew. 9 kat.

C. Obwód policyjny Wulecki.

1. Babin wieś . . . — ew. 1 kat.
2. Babin ołędry . . . 1 —
3. Brudzewo . . . — 1
4. Czekuszewo . . . — 1
5. Graboszewo . . . — 1
6. Gałęzewo . . . — 1
7. Ostrowo . . . — 1
8. Otoczno . . . — 1
9. Skarboszewo . . . — 1
10. Sokolniki . . . 1 1
11. Strzałkowo . . . — 1

Latus 2 10

Transport . . . 2 ew. 10 katol.

12. Strzałkowo-Hłb. 1 ew.

13. Szamarzewo . . . 1

14. Szemborowo . . . 1

Zusammen . . . 3 ew. 12 katol.

D. Polizei-Distrikt Żerkow.

1. Antonin . . . 1 katol.

2. Biezdziadowo . . . 1

3. Brzostków . . . 1

4. Kretków . . . 1

5. Komorze . . . 1

6. Kluchów . . . 1

7. Lissewo . . . 1

8. Pogorzelice . . . 1

9. Śmiełowo . . . 1

Zusammen 9 katol.

Bon den 10 ewangelischen,
52 katolischen,
5 jüdischen

Zusammen 66 Lehrern haben

18 ein Gehalt von mehr als 100 Thaler.

38 " " " 150 "

8 " " " 200 "

1 " " " 250 "

aber weniger als . . . 300 "

und 1 Rektor ein Gehalt von 400 "

Aus der Staatskasse werden zur Unterhaltung der Schulen folgende jährliche Zuschüsse gegeben:

	evangel.	katol.
Miłosław . . .	50 Thaler.	305 Thaler.
Żerkow . . .	60 "	85 "
Babin Haukland . . .	20 "	— "
Babin . . .	"	10 "
Neudorf podgorne . . .	"	30 "
Strzałkowo . . .	"	20 "
Psary-Haukland . . .	40 "	— "
Budziłow . . .	30 "	— "
Mikuszewo . . .	"	15 "
Oblączkowo . . .	10 "	22 "
Bierzglin . . .	20 "	— "

Zusammen . 230 Thaler. — 487 Thaler.

= 717 Thaler.

Außerdem hat die Königliche Regierung den Lehrern Unterstützungen bewilligt, welche im Jahre

1857 112 Rthlr. — 1858 72 Rthlr.

betragen haben.

z przeniesienia . . . 2 ew. 10 kat.

12. Strzałkowo olędry 1 —

13. Szamarzewo . . . — 1

14. Szemborowo . . . — 1

razem 3 ew. 12 kat.

D. Obwód policyjny Żerkowski.

1. Antonin . . . — ew. 1 kat.

2. Biezdziadowo . . . — 1

3. Brzostków . . . — 1

4. Kretków . . . — 1

5. Komorze . . . — 1

6. Kluchów . . . — 1

7. Lissewo . . . — 1

8. Pogorzelica . . . — 1

9. Śmiełowo . . . — 1

razem — ew. 9 kat.

Takowe mają 10 ewangelickich,
52 katolickich
5 żydowskich

razem 66 nauczycieli

18 z pensją nad . . . 100 tal.

38 " " " 150 tal.

8 " " " 200 tal.

1 " " " 250 tal.

ale mniej jak 300 tal.

i 1 rektor z pensją 400 tal.

Z kassy rządowej bywają na utrzymanie szkół następujące dodatki rocznie dawane:

	ewang.	katol.
w Miłosławiu . . .	50 tal.	305 tal.
w Żerkowie . . .	60 tal.	85 tal.
w Babińskich olendr. . .	20 tal.	— tal.
w Babinie . . .	— tal.	10 tal.
w Nowej wsi podg. . .	— tal.	30 tal.
w Strzałkowie . . .	— tal.	20 tal.
w Psarskich olendr. . .	40 tal.	— tal.
w Budziłowie . . .	30 tal.	— tal.
w Mikuszewie . . .	— tal.	15 tal.
w Oblączkowie . . .	10 tal.	22 tal.
w Bierzglinie . . .	20 tal.	— tal.

razem 230 tal. 487 tal.

= 717 tal.

Oprócz tego udzieliła Król. Regencya nauczycielom wsparcia, które w roku

1857 112 tal. 1858 72 tal.

wynosiło.

Am Schlusse des Jahres 1858 wurden die Schulen von folgenden Kindern frequentirt:

1. in der Stadt Wreschen:
Rektorklasse 20 Kinder, evangelische Schule 68 Kinder, katholische Schule 263 Kinder, jüdische Schule 185 Kinder. Zusammen 536 Kinder.
2. in der Stadt Miłosław:
evangelische Schule 34 Kinder, katholische Schule 380 Kinder, jüdische Schule 104 Kinder. Zusammen 518 Kinder.
3. in der Stadt Żerkow:
evangelische Schule 50 Kinder, kathol. Sch. 219 Kinder, jüdische Schule 98 Kinder. Zusammen 367 Kinder.
4. auf dem platten Lande:
6 evangelische Schulen 273 Kinder, 41 katholische Schulen 4305 Kinder.

Die laufenden Einnahmen bei sämtlichen evangelischen Schulen betragen	1729 Rthlr.
die Ausgaben	1729 -
Bei den katholischen Schulen, Einnahmen	11633 -
Ausgaben	11633 -
Bei den jüdischen Schulen, Einnahmen	1150 -
Ausgaben	1150 -

Die ansehnlichste Verbesserung der Lehrergehälter hat sich bei der katholischen Schule in Miłosław durch die Heranziehung des Mittergutsbesitzers Grafen Mielżyński zu den Schulunterhaltungs-Beiträgen herausgestellt. Diese betrug 298 Thaler.

Die katholische Schule in Oblaczkowo ist zu Michaeli 1856 in's Leben getreten, die in Babin zu Michaeli 1857. Letztere besitzt bereits ein eigenes Schulhaus, zu dessen Bau eine Staatsunterstützung von 250 Rthlr. gegeben worden ist.

Leider ist dieses Gebäude durch nachlässige Controlle im Bau so schlecht ausgeführt worden, daß es bereits Reparaturen unterworfen werden muß.

Bei den meisten Schulen des Kreises leitet die Frau des Lehrers den Industrie-Unterricht.

In Żerkow bestand bis zum Jahre 1859 eine jüdische Privatschule, welche von 35 Kindern frequentirt wird.

In Wreschen besteht seit 2 Jahren eine Privat- (Simultane) Schule, welche von 18 Kindern frequentirt wird.

Titel XII.

Steuer- und Abgaben-Wesen.

A. Staatssteuern.

1. Grundsteuer.

Das Grundsteuer-Soll beträgt:

Przy końcu 1858. roku odwiedzały dzieci szkołę jak następuje:

1. w mieście Wreszni
szkołę rektorską 20, szkołę ewangelicką 68, szkołę katolicką 263, szkołę żydowską 185, razem 536 dzieci.
2. w mieście Miłosławiu:
szkołę ewangelicką 34, szk. katolicką 380, szk. żydowską 104, razem 518 dzieci.
3. w mieście Żerkowie:
szkołę ewangelicką 50, szk. katolicką 219, szk. żydowską 98, razem 367 dzieci.
4. po wsiach:
6 ewangelickich szkół 273, 41 katolickich szk. 4305 dzieci.

Bieżące dochody przy wszystkich szkołach ewangelickich wynosiły	1,729 tal.
wydatki	1,729 tal.
przy szkołach katolickich dochód	11,633 tal.
rozchód	11,633 tal.
przy szkołach żydowskich dochód	1,150 tal.
rozchód	1,150 tal.

Przez pociągnięcie dziedzica dóbr rycerskich hr. Mielżyńskiego w Miłosławiu do płacenia składki na utrzymanie szkoły tamże, najznacześniejsze polepszenie pensyi nauczycielom wykazało się przy szkole katolickiej w Miłosławiu. Takowe wynosiło 298 tal.

Szkoła katolicka w Oblaczkowie istnieje od św. Michała 1856. r., w Babinie zaś od św. Michała 1857. Ostatnia ma już swój własny budynek szkolny, na pobudowanie którego wsparcie rządowe w ilości 250 tal. udzielone zostało.

Niestety ten budynek w skutek złej kontroli tak źle pobudowany został, że już reparacyi potrzebować będzie.

Przy większej części szkołach w powiecie udziela żona nauczyciela naukę przemysłową.

W Żerkowie była do roku 1859. żydowska szkoła prywatna, do której 35 dzieci uczęszczało.

W Wreszni jest od 2 lat szkoła prywatna kombinowana, do której 18 dzieci uczęszcza.

Titul XII.

Sprawy podatkowe.

A. Podatki rządowe.

1. Gruntowe.

Mające wpłynąć Gruntowe wynosi:

a) der selbstständigen Güter 6353 rl. 16 sgr. „ pf.
 b) der häuerlichen Besitzungen . 4686 - 29 - 8 -
 c) der städtischen Besitzungen . 945 - 22 - 7 -

Zusammen 11986 rl. 8 - 3 pf.

davon treffen pro Morgen Landbesitz:

ad a) 1 sgr. 2,322 pf., ad b) 1 sgr. 7,622 pf., ad c) 6 sgr. 7,093 pf.

II. Einkommensteuer:

Die Einkommensteuer betrug im Jahre 1856 3081 rl. 1857 3651 rl. — 1858 3651 rl.

Im Jahre 1856 wurde ein Zuschlag von 25 % erhoben.

III. Klassensteuer:

Nach der Veranlagung betrug das monatliche Klassensteuer-Soll in den Jahren 1856, 1531 rl. 11 sgr. 3 pf. — 1857, 1532 rl. 15 sgr. — 1858, 1578 rl. 12 sgr. 6 pf.

Pro 1858 stellte sich die Veranlagung wie folgt:

Ort.	Bevölkerung:			über 16 Jahr trifft pro Kopf der Bevölkerung	
	über 16 Jahr	unter 16 Jahr	zusammen.	sg.	pf.
Stadt:					
Miłosław . . .	999	619	1618	2	4,263
Wrzeschen . . .	1862	1272	3134	3	0,484
Zerkow . . .	947	632	1579	2	3,465
Summa I.	3808	2523	6331	2	8,111
Polizei-Distrikt:					
Miłosław . . .	4461	3304	7765	2	1,255
Wrzeschen . . .	4189	3005	7194	2	1,022
Wulka . . .	4395	2823	7218	2	6,068
Zerkow . . .	3764	2477	6241	1	10,758
Summa II.	16809	11609	28418	2	1,896
Hierzu Summa I.	3808	2523	6331	2	8,111
Zusammen .	20617	14132	34749	2	3,044

Mit Hinzurechnung der pro 1857 definitiv festgesetzten Einkommensteuer betrug das veranlagte monatliche Steuersoll pro 1858 pro Kopf der über 16jährigen Bevölkerung 2 sgr. 8,457 pf.

Im Jahre 1839 betrug die monatliche Klassensteuer pro Kopf der über 16jährigen Bevölkerung 2 sgr. 2,366 pf. und außerdem wurde von den 2455 Juden noch eine Rekrutensteuer im jährlichen Betrage von 360 Rthlr. aufgebracht, also pro Kopf der jüdischen Bevölkerung monatlich 4,399 pf.

IV. Gewerbesteuer.

Die Stadt Wrzeschen gehört zur 3. der übrige Theil des Kreises incl. der beiden Städte Miłosław und Zerkow zur 4. Gewerbeabtheilung.

Die Gewerbesteuer betrug jährlich:

a. dóbr samodzielnych 6,353 tal. 16 sgr. f.
 b. posiadłości chłopskich 4,686 tal. 29 sgr. 8 f.
 c. posiadłości miejskich . 945 tal. 22 sgr. 7 f.

razem 11,986 tal. 8 sgr. 3 f.

z tego przypada na morgę gruntu ad a. 1 sgr. 2,322 f.

ad b. 1 sgr. 7,620 f., ad c. 6 sgr. 7,093 f.

II. Podatek od dochodów.

Podatek od dochodu wynosił w roku 1856 3081 tal., w r. 1857 3651 tal., w r. 1858 3651 tal.

W r. 1856 był podatek dodatkowy 25% pobierany.

III. Klassyczne.

Podług pociągnięcia wynosiło klassyczne miesięcznie mający być ściagniony w roku 1856: 1531 tal. 11 sgr. 3 f., — 1857: 1532 tal. 15 sgr., — 1858: 1578 tal. 12 sgr. 6 f.

Na r. 1858 wykazało się pociągnięcie jak następuje.

Miejsce.	Ludność:			nad 16 lat traña na głowę ludności.	
	nad 16 lat.	niżej 16 lat.	w ilości.	sg.	fen.
Miasto:					
Miłosław . . .	999	619	1618	2	4,263
Wrzesnia . . .	1862	1272	3134	3	0,484
Zerków . . .	947	632	1579	2	3,465
Summa I.	3808	2523	6331	2	8,111
Obwód policyiny:					
Miłosławski . . .	4461	3304	7765	2	1,255
Wrzesińskiej . . .	4189	3005	7194	2	1,022
Wulecki . . .	4395	2823	7218	2	6,068
Zerkowski . . .	3764	2477	6241	1	10,758
Summa II.	16809	11609	28418	2	1,896
dotego - I.	3808	2523	6331	2	8,111
Ogółem . . .	20617	14132	34749	2	3,044

Z dorachowaniem finalnie potwierdzonego podatku dochodowego za rok 1857 wynosił podatek mający być płacony na rok 1858 od każdej głowy ludności nad 16 lat 2 sgr. 8,457 fen.

W roku 1839 wynosiło klassyczne miesięczne od głowy nad 16 lat starych mieszkańców 2 sgr. 2,366 f. a oprócz tego ściagnięto jeszcze od 2455 żydów tak nazwany podatek od rekrutów, który rocznie wynosił 360 tal., a zatem od głowy żydowskich mieszkańców 4,399 fen. miesięcznie.

IV. Podatek procederowy.

Miasto Wrzesnia należy do 3., inne zaś części powiatu włącznie z obydwoma miastami Miłosławiem i Zerkowem do 4. klasy procederu.

Podatek procederowy wynosił rocznie:

a. in der Stadt Wreschen:

Lit.	Anzahl				Steuerbetrag:		
	1856	1857	1858		1856	1857	1858
					Thaler.		
A.	32	30	31	Kaufleute	384	378	390
B.	82	78	84	Händler	318	310	336
C.	28	29	28	Gast-, Schank- und Speisewirthe	168	174	168
D.	11	9	9	Bäcker	66	54	54
E.	21	19	19	Fleischer	168	148	152
F.	"	"	1	Brauereien	"	"	2
H.	9	7	11	Steuerpflichtige Handwerker	36	28	44
I.	5	5	6	Wind-, Wasser-, Del- und Dampfmühlen	14	14	16
K.	12	10	11	Frachtfuhrleute	28	24	36
L.	8	9	9	Hausirer	56	60	50
				Zusammen	1238	1190	1248

b) in dem zur 4. Gewerbesteuer-Abtheilung gehörigen Theile des Kreises:

Lit.	Anzahl				Steuerbetrag:		
	1856	1857	1858		1856	1857	1858
A.	40	33	43	Kaufleute	516	394	510
B.	136	133	141	Händler	264	266	279
C.	130	124	122	Gast-, Speise- und Schankwirthe	520	496	490
D.	22	20	20	Bäcker	88	82	78
E.	25	25	25	Fleischer	150	154	152
F.	5	5	5	Brauereien	24	20	22
H.	6	10	8	Handwerker	24	40	32
I.	93	96	97	Mühlen	382	388	408
K.	"	"	2	Frachtfuhrleute	"	"	4
L.	15	13	13	Hausirer	110	68	66
				Zusammen	2078	1908	2041
				Hierzu von der Stadt Wreschen	1238	1190	1248
				Ueberhaupt	3316	3098	3289

Im Jahre 1839 betrug die Gewerbesteuer 2787 fl.
 V. Domainen-Rente.
 Dieselbe betrug in den letzten drei Jahren jährlich 294 fl. 1 sgr. 1 pf.
 VI. Bankrente.
 Dieselbe betrug ebenfalls jährlich 17,179 fl. 10 sgr.
 VII. Domainen-Amortisations-Rente.
 Diese betrug jährlich 3926 fl. 23 sgr.
 VIII. Bäuerliche Zinsen:
 Diese betrug in den letzten drei Jahren jährlich 1094 fl. 8 sgr.

a) w mieście Wrześni.

Lit.	Ilość.				Ilość podatku za rok		
	1856	1857	1858		1856	1857	1858
					Tal.		
A.	32	30	31	kupców	384	378	390
B.	82	78	84	handlerzy	318	310	336
C.	28	29	28	oberzystów, szynkarzy i restauratorów	168	174	168
D.	11	9	9	piekarzy	66	54	54
E.	21	19	19	rzeźników	168	148	152
F.	"	"	1	piwowarów	"	"	2
H.	9	7	11	podatkujących rzemieślników	36	28	44
I.	5	5	6	posiedzie., wiatraków, młynów wodn. olejni i parowów	14	14	16
K.	12	10	11	furmanów	28	24	36
L.	8	9	9	procedernik. krążących	56	60	50
				Razem	1238	1190	1248

b) w części powiatu do 4. klasy podatku procederowego należącej:

Lit.	Ilość				Ilość podatku za rok		
	1856	1857	1858		1856	1857	1858
					Tal.		
A.	40	33	43	kupców	516	394	510
B.	136	133	141	handlerzy	264	266	279
C.	130	124	122	oberzystów, restaurat., i szynkarzy	520	496	490
D.	22	20	20	piekarzy	88	82	78
E.	25	25	25	rzeźników	150	154	152
F.	5	5	5	piwowarów	24	20	22
H.	6	10	8	rzemieślnikow	24	40	32
I.	93	96	97	młynarzy	382	388	408
K.	"	"	2	furmanów	"	"	4
L.	15	13	13	procedern. krążących	110	68	66
				Razem	2078	1908	2041
				do tegoż Wrześni	1238	1190	1248
				Ogółem	3316	3098	3289

W roku 1839 wynosił podatek procederowy 2787 tal.
 V. Renta królewska.
 Takowa wynosiła w ostatnich trzech latach rocznie 294 tal. 1 sgr. 1 fen.
 VI. Renta bankowa.
 Takowa wynosiła również rocznie 17,179 tal. 10 sgr.
 VII. Renta królewska amortyzacyjna.
 Ta wynosiła rocznie 3926 tal. 23 sgr.
 VIII. Czysz włościański.
 Ten wynosił w ostatnich trzech latach rocznie 1094 tal. 8 sgr.

Die Erhebung der Abgaben fand durch den Königlichen Kreis-Steuer-Einnehmer Günther in so geregelter Weise statt, daß der Kreis alljährlich ohne Einnahmerrufe abschloß.

IX. Kreis-Communalfond.

An direkten Beiträgen wurden aufgebracht:

	1856	1857	1858
1. zum Provinzial-Straßen-Baufonds	956	963	1691
2. zur Unterhaltung der Institute in Kosten und Dwinak	842	1275	1224
3. Provinzial-Landtags-Kosten		182	
4. Kreis-Chaussée-Baubeitrag	8000	8000	8000
5. Kreis-Communal-Beitrag	2413	3120	3220
zusammen	12211	13520	14135

Nach den geltenden kreisständischen Beschlüssen sind diese Beiträge auf die städtischen und ländlichen Gemeinden, sowie auf die Dominien vertheilt, und resp. aufgebracht worden:

- ad 1. $\frac{2}{3}$ nach der Grundsteuer und $\frac{1}{3}$ nach der Klassensteuer,
- ad 2. nach der Seelenzahl,
- ad 3. der auf die Rittergutsbesitzer treffende Antheil, auf diese nach der Grundsteuer, der auf die ländlichen Gemeinden treffende Antheil, auf diese nach der Klassensteuer und der auf die Städte treffende Antheil, auf die Städte nach Maßgabe der Bevölkerungszahl,
- ad 4. mit $\frac{1}{2}$ auf die Dominien, mit $\frac{2}{3}$ auf die ländlichen Gemeinden und $\frac{1}{2}$ auf die Städte.

Die auf die Dominien treffende Quote wird demnächst sowie die auf die ländlichen Gemeinden treffende Quote nach Maßgabe des Landbesitzes (Morgenzahl) auf dieselben vertheilt, wogegen die auf die Städte treffende Quote nach Maßgabe der Bevölkerungszahl auf die drei Städte umgelegt wird.

ad 5. nach der Grundsteuer:

Die sämtlichen Beiträge zusammengenommen werden von den städtischen und ländlichen Gemeinden demnächst nach einem beliebigen Maßstabe auf deren Mitglieder vertheilt und in folle an die Kreis-kasse abgeführt. Den Geistlichen und Schullehrern steht dabei die Steuerfreiheit zu.

Der Kreis-kommunal-Etat pro 1858 lautete, wie folgt:

Tit.	Einnahme.
I.	Zinsen vom Kreis-kommunal-Vermögen „ fl. „ 59.
II.	Erlös für abgesetzte Jagd-Karten 80 — „ —
III.	Direkte Beiträge der Kreis-Einsassen 3115 — „ —
IV.	Kreis-Chaussée-Baubeiträge 8000 — „ —
V.	Kreis-Blatts-Debits-Einnahme 200 — „ —
VI.	Strafgelder der Reserve- und Landwehr-Mannschaften 5 — „ —
VII.	Einnahme von der Miłosław-Wreschener Kreis-Chaussée 500 — „ —
VIII.	Unvorhergesehene Einnahmen „ — „ —
	Zusammen 11900 — „ —

Odbieraniem podatków trudnił się król. poborca powiatowy Günther w sposób tak regularny, że powiat zawsze bez resztów w dochodzie rok zakończył.

IX. Fundusz komunalno-powiatowy.

Stałych podatków zapłacono:

	1856	1857	1858
1. na fundusz prowincjonalny do budowy dróg	956	963	1691
2. na utrzymanie zakładów w Kościanie i Owińskach	842	1275	1224
3. koszta sejmku prowincjonalnego	—	182	—
4. składka powiatowa na budowie szos	8000	8000	8000
5. składka komunalno-powiatowa	2413	3120	3220
Ogółem	12211	13520	14135

Podług ustanowień sejmku powiatowego zostały te składki na gminy miejskie i wiejskie, jako też na dominia rozłożone i resp. przez takowe składane:

- ad 1. $\frac{2}{3}$ podług gruntowego podatku i $\frac{1}{3}$ podług podatku klasycznego.
- ad 2. podług liczby dusz,
- ad 3. przypadająca część na dziedziców dóbr rycerskich na tychże podług gruntowego, przypadająca zaś część na gminy wiejskie na też podług klasycznego, a przypadająca część na miasta stosunkowo do liczby ludności,
- ad 4. $\frac{7}{12}$ na dominia, $\frac{2}{12}$ na gminy wiejskie a $\frac{1}{12}$ na miasta.

Koszta przypadające na dominia jako też na gminy wiejskie bywa stosunkowo do posiadłości gruntu (liczby mórg) na takowe rozkładana, gdy zaś kwota przypadająca na miasta stosunkowo do liczby ludności na 3 miasta rozłożoną bywa.

ad 5. podług gruntowego:

Wszystkie składki razem wzięwszy z gmin miejskich i wiejskich bywają podług upodobania na tychże członków rozkładane i razem do kassy powiatowej odpłacane. Księżom i nauczycielom służy przy tem uwolnienie składki.

Etat komunalno-powiatowy był na rok 1858 następujący:

Tyt.	Dochód.
I.	Procent od majątku kom. powiat. — tal. — 59.
II.	Zbiór na wydane karty do polowania 80 — —
III.	Stałe składki mieszkańców pow. 3115 — —
IV.	Składki powiatowe na szosy 8000 — —
V.	Dochód za debit tygodnika 200 — —
VI.	Kary pieniężne od rezerwistów i landwerzystów 5 — —
VII.	Zbiór z szosy Miłosławsko Wrzesińskiej 500 — —
VIII.	Nieprzewidziane dochody — — —
	razem 11,900 — —

Lit. Ausgabe	
I. Kosten für zinsbare Unterbringung des Kreis-Kommunal-Vermögens	rl. „ fg.
II. Kosten für Jagdkarten	2 — 20 —
III. Zur Deckung der Kreis-kom-munal-Bedürfnisse:	
1. Militair-Landwehrübungs-kosten,	
a) für die zur großen Land-wehr-Übung zu gestell-ten Pferde, circa 40 Stck. auf 42 Tage á 1 rl. 10 sgr. Entschädigung . . .	2240 rl.
b) für die Abnahme der Pfer-de, Hintransport dersel-ben zum Abnahme-Orte und Rück-Transport . . .	80 rl.
2. Büroaufkosten für die 4 Distrikts-Commissarien	400 „
3. Diäten und sonstige Kosten für die Civil-Mitglieder der Kreisersatz- und ande-rer Kreis-Kommissionen	100 „
4. Prämien für den Bau massiver Brücken . . .	40 „
5. Remunerirung der Kreis-Medizinalbeamten . . .	100 „
6. Zur Unterstützung der An-gehörigen einberufener Landwehrmänner . . .	30 „
	<u>2290 — „ —</u>
IV. Zur Verzinsung und Amortisation der als Kreis-schuld aufgenommenen Dar-lehne zu Chausséebauten . . .	8000 — „ —
V. Kosten für das Kreisblatt aus den ein-gekommenen Pränumerationsgeldern . . .	200 — „ —
VI. Zur Verpflegung unvermögender Re-serven und Landwehrmänner während der Strafzeit und zur zinsbaren An-legung des Restes der Einnahme Lit. V. . . .	5 — „ —
VII. Zur Unterhaltung und Verwaltung der Miłosław-Wreschener Kreis-schauß. . . .	600 — „ —
VIII. Zu unvorhergesehenen Ausgaben . . .	102 — 10 —
Zusammen . . .	11,900 rl. „ sgr.

Schluf:

Einnahme . . .	11,900 Rthlr.
Ausgabe . . .	11,900 Rthlr.
	<u>balancirt.</u>

Rozchód.

I. Koszta za wydanie majątku komu-nalno powiatowego	— — — —
II. Koszta za karty do polowania	2 - 20 -
III. Na pokrycie kosztów komunalno-powiatow.:	
1. ciężary ćwicień o-brony krajowej	
a. od koni dostawionych na wielką rewiją około 40 sztuk na 42 dni à 1 tal. 10 s. wynagrodz.	2240 tal.
b. na odebranie koni, trans-port na miejsce odebra-nia i transp. na powrót	80 -
2. koszta biórowe 4 ko-misarzy obwodowych	400 -
3. diety i różne koszta dla członków ciwilnych komisji pow. naboru wojska i innych komi-syi powiatowych	100 -
4. Premie za budowanie murowanych mostów	40 -
5. remuneracya dla u-rzędników medycznych w powiecie	100 -
6. na wsparcie familii pod broń powołanych landwerzystów	30 -
	<u>2290 — — —</u>
IV. Na procent i amortizacyą długu po-wiatowego wziętego jako pożyczkę na budowanie szos	8000 - — —
V. Koszta za tygodnik powiatowy z wpłynionych pieniędzy za prenum.	200 - — —
VI. Alimenta dla ubogich rezerwistów i landwerzystów w czasie ich uka-rania i wydania na procent reszty dochodu Tyt. V.	5 — — —
VII. Za utrzymywanie i zarząd Miłosła-wsko-Wreszińskiej szosy powiatow.	600 — — —
VIII. Na nieprzewidziane wydatki	102 - 10 -
	<u>Ogółem 11,900 — — —</u>

Zakończenie.

Dochód	11,900 tal.
Rozchód	11,900 tal.
	<u>znosi się.</u>

Der Etat für das Jahr 1840 lautete, wie folgt:

Einnahme.

I. Zinsen von Kapitalien	„	rl.	„	fg.
Diese werden bei der Provinzial-Institutenkasse in Posen besonders verwaltet.				
II. Kreis-Kommunal-Beiträge	1136	=	15	=
Summa per se.				

Ausgabe.

I. Landwehrypferde-Gestellungskosten	434	rl.	15	fg.
II. Büroaufkosten für die Distriktskommissarien	400	=	„	=
III. Kosten der Kreis-Ersatz-Kommission	62	=	„	=
IV. Zu Kreis-Begebauten	40	=	„	=
V. Zu unvorhergesehenen Ausgaben	200	=	„	=
Summa 1136 rl. 15 fg.				

Schluf:

Einnahme) 1136 rl. 15 sgr.
Ausgabe)

Die Festsetzung des Etats unterliegt dem Beschlusse des Kreistags und der Genehmigung der Königlichen Regierung.

Die Kreis-Kommunalkasse wird von dem Königl. Kreis-Steuer-Einnehmer Günther gegen 2% Tantieme von der Einnahme in geregelter Weise verwaltet und alljährlich Rechnung gelegt, welche von den Kreisständen revidirt und dechargirt wird.

Die Kreis-Kommunal-Rechnungen schlossen ab:
pro 1856,

Einnahme	27,362	rl.	17	sgr.	6	pf.
Ausgabe	27,322	rl.	7	sgr.	5	pf.
Bestand	40	rl.	10	sgr.	1	pf.

pro 1857

Einnahme	25,961	rl.	5	sgr.	6	pf.
Ausgabe	26,010	=	6	=	11	=
Vorschuf	49	rl.	1	sgr.	5	pf.

pro 1858

Einnahme	23,809	rl.	23	sgr.	1	pf.
Ausgabe	23,915	=	7	=	7	=
Vorschuf	105	rl.	14	sgr.	6	pf.

Neben dem Kreis-Kommunalfond wird ein Fond zur Erbauung eines Kreis-Lazareths bei der Kreis-kasse verwaltet, welcher am Schlusse des Jahres 1858 bereits einen baaren Bestand von 660 rl. 25 sgr. 11 pf. besaß.

Titel XIII.

Gemeinde-Kassen-Wesen.

a. Stadt Wreschen:

Die Kammerei-Kassenrechnungen sind:

Etat na rok 1840 był następujący:

Dochód.

I. Procent od kapitałów	—	tal.	—	śg.
Takowemi zarządza osobno kassa instytutu prowincjonalnego w Poznaniu.				
II. Składki komunalno-powiatowe	1136	=	15	=
Summa per se.				

Rozchód.

I. Koszta za dostawienie koni do obrotu krajowej	434	tal.	15	śg.
II. Koszta biorowe dla komisarzy obw.	400	=	—	=
III. Koszta dla komisji powiatowej naboru wojska	62	=	—	=
IV. Na budowanie dróg w powiecie	40	=	—	=
V. Na nieprzewidziane wydatki	200	=	—	=
Summa 1136 = 15 =				

Zakończenie.

Dochód) 1136 tal. 15 sgr.
Rozchód)

Potwierdzenie etatu zależy od uchwały sejmiku powiatowego i przyjęcia przez Król. Regencyą.

Kasą komunalno-powiatową zarządza poborca powiatowy podatków Günther za 2% tantiemy od dochodu ze ścisłą akuratnością i co rok składa rachunki, które przez stany powiatowe rewidowane bywają jako też przez takowe pokwitowanie udzielonem zostaje.

Rachunki komunalno-powiatowe kończyły się:
za rok 1856.

Dochód	27,362	tal.	17	sgr.	6	fen.
Rozchód	27,322	=	7	=	5	=
Pozostało	40	tal.	10	sgr.	1	fen.

za rok 1857

Dochód	25,961	tal.	5	sgr.	6	fen.
Rozchód	26,010	=	6	=	11	=
Zaliczono	49	tal.	1	sgr.	5	fen.

za rok 1858.

Dochód	23,809	tal.	23	sgr.	1	fen.
Rozchód	23,915	=	7	=	7	=
Zaliczono	105	tal.	14	sgr.	6	fen.

Oprócz funduszu komunalno-powiatowego znajduje się fundusz w kassie powiatowej na wybudowanie lazaretu powiatowego, który na końcu roku 1858 gotówką 660 tal. 25 sgr. 11 fen. wynosił.

Tytuł XIII.

Stan kass gminnych.

a. Miasto Wreszenia.

Rachunki kassy kamelaryjnej zostały

gelegt bis incl. 1858,
revidirt " " 1855,
dechargirt " " 1846.

Die Rechnungen schlossen ab:

pro 1856

Einnahme	3073	rl.	13	sg.	8	pf.
Ausgabe	2468	rl.	16	sg.	"	"
Bestand	604	rl.	27	sg.	8	pf.
Einnahme-Reste	564	rl.	13	sg.	3	pf.
Ausgabe-Reste	1201	rl.	"	sg.	"	pf.

pro 1857

Einnahme	3385	rl.	28	sg.	7	pf.
Ausgabe	2878	"	12	"	4	"
Bestand	507	rl.	16	sg.	3	"
Einnahme-Reste	368	"	18	"	10	"
Ausgabe-Reste	1201	"	"	"	"	"

pro 1858

Einnahme	3519	rl.	20	sg.	7	pf.
Ausgabe	2984	"	29	"	7	"
Bestand	534	"	21	"	"	"
Einnahme-Reste	599	"	17	"	1	"
Ausgabe-Reste	1206	"	20	"	"	"

An Kammereibeträgen sind repartirt worden:

1856.	1857.	1858.
2190 rl. 15 sg. 3 pf.	1889 rl. 23 sg. 1 pf.	1944 rl.

Davon haben an Kreis- und Provinzialbeiträgen abgeführt werden müssen.

571 rl. 23 sg. 2 pf. 675 rl. 19 sg. 4 pf. 706 rl. 11 sg. 4 pf.
mithin blieben zur Bestreitung der städtischen Bedürfnisse.
1518 rl. 22 sg. 1 pf. 1214 rl. 3 sg. 9 pf. 1237 rl. 18 sg. 8 pf.

Der Etat pro 1858 lautete, wie folgt:

Einnahme.	
I. An Erb- und Grundzins	1 rl. " sg. " pf.
II. An Polizeistrafen, Einzugs- und Hausstandsgeld	170 " " " "
III. Marktefälle und Pflanzpacht	64 = 25 = " "
IV. Acker- und Straßendüngerpacht	175 = 25 = " "
V. Gefängnißpacht vom Fiskus	25 = " = " "
VI. Zinsen von Kapitalien	26 = 7 = 6 "
VII. Hunde-, Communal- und Tanz-Zettel-Steuer	2141 = 18 = 4 "
VIII. Aus den Landarmen-Fonds	20 = " = " "
IX. Insgemein, als Spritzenprämien, Steuer-Erhebe-Lantieme u.	150 = " = " "
Zusammen	2774 rl. 15 sg. 10 pf.

zložone do końca roku 1858.
rewidowane - - - 1855.
pokwitowane - - - 1846.

Rachunki kończyły się za rok 1856:

Dochód	3073	tal.	13	śgr.	8	fen.
Rozchód	2468	"	16	"	"	"
Pozostało	604	tal.	27	śgr.	7	fen.
Reszty w dochodzie	564	tal.	13	śgr.	3	fen.
- rozchodu	1201	tal.				

za rok 1857:

Dochód	3385	tal.	28	śgr.	7	fen.
Rozchód	2878	"	12	"	4	"
Pozostało	507	tal.	16	śgr.	3	fen.

Reszty w dochodzie 368 tal. 18 śgr. 10 fen.
- w rozchodzie 1201 tal.

za rok 1858:

Dochód	3519	tal.	20	śgr.	7	fen.
Rozchód	2984	"	29	"	7	"
Pozostało	534	tal.	21	śgr.		

Reszty w dochodzie 599 tal. 17 śgr. 1 fen.
- w rozchodzie 1206 tal. 20 śgr.

Składki kamelaryjne zostały rozłożone:

1856. 1857. 1858.

2190 t. 15 śg. 3 f. 1889 t. 23 śg. 1 f. 1944 t.

Z tego wydać musiano na składki powiatowe i prowincjonalne

571 t. 23 śg. 2 f. 675 t. 19 śg. 4 f. 706 t. 11 śg. 4 f.
pozostało zatem na rozpokojenie potrzeb miejskich
1518 t. 22 śg. 1 f. 1214 t. 3 śg. 9 f. 1237 t. 18 śg. 8 f.

Etat na rok 1858 był następujący.

Dochód.

I. Czynsz wieczysty i gruntowy	1	tal.	—	śg.	—	f.
II. Kary policyjne, opłata od prowadzenia się	170	"	—	"	—	"
III. Dochód z jarmarków i dzierżawy miejsc	64	"	25	"	—	"
IV. Dzierżawa roli i mierzwy ulicznej	175	"	25	"	—	"
V. Dzierżawa z więzienia od Fiskusa	25	"	—	"	—	"
VI. Procent od kapitałów	26	"	7	"	6	"
VII. Podatek od psów, komunalne i za ceduły na tańce	2141	"	18	"	4	"
VIII. Z funduszu dla ubogich	20	"	—	"	—	"
IX. Ogólnie: jako premie od sika- wek, tantiema od pobierania podatku i t. d.	150	"	—	"	—	"
Razem	2774	"	15	"	10	"

Ausgabe.

I. Kosten der allgemeinen Verwaltung:

- a. Besoldungen . 910 rl. 20 šg. „ pf.
- b. Amtsbedürfnisse incl.
Lokalmiethe für die
Magistrats- u. Stadt-
verordneten-Lokale 257 rl. 27 šg. 2 pf.

1168 rl. 17 šg. 2 pf.

- II. Bauten u. Reparaturen an Gebäuden und Wasserleitungen . 76 = 4 = „ =
 - III. Armen- und Krankenpflege . . 295 = „ = „ =
 - IV. Staats-, Provinzial-, Kreisabgaben und Lasten 720 = 18 = 4 =
 - V. Öffentliche Bedürfnisse, Unterhaltung der Stadtuhr- und Straßenbeleuchtung 124 = 15 = „ =
 - VI. Allgemeine Sicherheit, Nachwächtergehalt, Feuer-Lösch-Geräthe-Unterhaltung 122 = „ = „ =
 - VII. Zu unbestimmten Ausgaben . . 255 = 21 = 4 =
 - VIII. Bezirksfeldwebel-Serviszulage . 12 = „ = „ =
- Zusammen . 2774 = 15 = 10 =

Schluss:

Einnahme) 2774 rl. 15 šgr. 10 pf.
Ausgabe)

Der Etat pro 1845 schloß in der Einnahme und Ausgabe mit 1070 rl. ab.

b. Stadt Miłosław.

Die Kammereikassen-Rechnungen sind bis incl. 1859 gelegt, und bis incl. 1858 revidirt und dechargirt. Nach denselben betrug

pro 1856:

die Einnahme 1619 rl. 2 šg. 3 pf.
die Ausgabe 1459 = 15 = 9 =
Bestand 159 = 16 = 6 =

pro 1857:

die Einnahme 1625 rl. 8 šg. 9 pf.
die Ausgabe 1387 = 6 = 5 =
Bestand 238 = 2 = 4 =

pro 1858:

die Einnahme 1404 rl. 21 šg. 8 pf.
die Ausgabe 1189 = 2 = — =
Bestand 215 = 19 = 8 =

An Kammerei-Beiträgen sind pro Thaler Klassensteuer mit 1 Nthlr. Beitrag repartirt worden:

1856.	1857.	1858.
1006 rl.	1003 rl. 15 šgr.	1003 rl. 15 šg.

Rozchód.

I. Koszta zarządu

- a. pensye 910 tal. 20 šg. f.
- b. potrzeby rządowe włącznie z dzierżawą lokale dla magistratu iradnych miasta . . 257 - 27 - 2 -

1168 tal. 17 šg. 2 f.

- II. Budowle i reparacye budynków i wodociągów 76 - 4 - ---
 - III. Utrzymywanie ubogich i chorych 295 - — - ---
 - IV. Rządowe, prowincjonalne i powiatowe podatki i ciężary 720 - 18 - 4-
 - V. Publiczne potrzeby, utrzymanie zegaru miejsk. i oświecanie ulic 124 - 15 . ---
 - VI. Powszechnie bezpieczeństwo, pensya dla stróżów, utrzymanie narzędzi ogniowych . . . 122 - — - ---
 - VII. Na nieprzewidziane wydatki 255 - 21 - 4-
 - VIII. Dodatek do serwisu feldwebla 12 - — - ---
- Razem 2774 - 15 - 10-

Zakończenie.

Dochód) 2774 tal. 15 šgr. 10 fen.
Rozchód)

Etat na rok 1845 kończył się co do dochodu rozchodu na 1070 tal.

b. miasto Miłosław.

Rachunki kassy kamelaryjnej zostały do końca roku 1859 złożone, do końca 1858 rewidowane i pokwitowane. Podług tych wynosił

za rok 1856.

dochód 1619 tal. 2 šg. 3 fen.
rozchód 1459 tal. 15 šg. 9 fen.
pozostało 159 tal. 16 šg. 6 fen.

za rok 1857.

dochód 1625 tal. 8 šg. 9 fen.
rozchód 1387 tal. 6 šg. 5 fen.
pozostało 238 tal. 2 šg. 4 fen.

za rok 1858.

dochód 1404 tal. 21 šg. 8 fen.
rozchód 1189 tal. 2 šg. - fen.
pozostało 215 tal. 19 šg. 8 fen.

Składki kamelaryjne rozkładano po 1 tal. od 1 tal. klassycznego:

1856.	1857.	1858.
1006 tal.	1003 tal. 15 šg.	1003 tal. 15 šg.

Davon sind an Kreis- und Provinzialbeiträgen abgeführt worden:

284 rl. 12 sg. 5 pf. 320 rl. 18 sg. 2 pf. 340 rl. 5 sg. 9 pf.
 mithin verblieben zur Bestreitung der städtischen Bedürfnisse:
 721 rl. 17 sg. 7 pf. 682 rl. 26 sg. 10 pf. 663 rl. 9 sg. 3 pf.
 Der Etat pro 185⁶/₈ lautet:

Einnahme.

I. Canon und Zeitpacht	116 rl. 21 sg. „ pf.
II. Jagd- Waage- und Jahrmarfs- standgelderpacht sowie Einzugsgeld	139 = 12 = 6 =
III. Polizeistrafen, Sporteln u.	10 = „ = „ =
IV. Arrest-Lokal-Miethe	10 = „ = „ =
V. Kämmerer-Beitrag u. Grundsteuer	1098 = 2 = 5 =
Zusammen	1374 = 5 = 11 =

Ausgabe.

I. Verwaltungskosten:	
a. Besoldungen	383 rl. 10 sgr.
b. Amtsbedürfnisse u.	191 rl. 20 sgr.
	475 rl. „ sg. „ pf.
II. Grundsteuer	235 = 2 = 5 =
III. Grundzinsen von städt. Grundst.	49 = 12 = 10 =
IV. Zu Bauten und Gebäudereparat.	40 = „ = „ =
V. Straßen- u. Wegeunterhaltung	75 = „ = „ =
VI. Kreis-kommunal u. Abgaben	297 = 6 = 7 =
VII. Armenpflege	60 = „ = „ =
VIII. Unterhaltung des Gefängnisses u.	43 = 25 = „ =
IX. Insgemein	68 = 19 = 1 =
Zusammen	1374 = 5 = 11 =

Schluss:

Einnahme) 1374 rl. 5 sg. 11 pf.
 Ausgabe)

c. Stadt Żerkow:

Die Kämmererkassen-Rechnungen sind bis ult. 1859 gelegt und revidirt.

Dechargirt sind die Rechnungen bis ult. 1855.

Nach denselben betrug

pro 1856:

Einnahme	4421 rl. 9 sgr. 3 pf.
Ausgabe	4394 = 5 = 1 =
Bestand	27 = 4 = 2 =

pro 1857:

Einnahme	3644 rl. 19 sgr. 9 pf.
Ausgabe	3458 = 18 = 9 =
Bestand	186 = 1 = „ =

Z tego zapłacono składki powiatowej i prowincyalnej:

284 tal. 12 sg. 5 f. 320 tal. 18 sg. 2 f. 340 tal. 5 sg. 9 f.
 pozostało zatem na zaspokojenie potrzeb miejskich
 721 tal. 17 sg. 7 f. 682 tal. 26 sg. 10 f. 663 tal. 9 sg. 3 f.
 Etat na rok 185⁶/₈ był następujący.

Dochód.

I. Kanon i doczasowa dzierzawa	116 tal. 21 sg. — f.
II. Opłata od polowania, wagi, miejsca wczas. jarm., od wprowadzenia się do miasta	139 = 12 = 6 =
III. Kary polic, postr. dochody itd.	10 = — = — =
IV. Dzierzawa za lokal dla więźniów	10 = — = — =
V. Kamelaryjne i gruntowe	1098 = 2 = 5 =
Razem	1374 tal. 5 sg. 11 f.

Rozchód.

I. Koszta zarządu	
a. pensye	383 tal. 10 sg.
b. potrzeby urzęd.	191 = 20 =
	475 = — = — =
II. Podatek gruntowy	235 = 2 = 5 =
III. Procenta gruntowe od gruntów miejskich	49 = 12 = 10 =
IV. Utrzymywanie dróg	75 = — = — =
V. Na budowie i reparacye	40 = — = — =
VI. Podatku komunalno powiat. it. d.	297 = 6 = 7 =
VII. Utrzymywanie ubogich	60 = — = — =
VIII. Utrzymywanie więzienia itd.	43 = 25 = — =
IX. Ogólnie	68 = 19 = 1 =
Razem	1374 t. 5 sg. 11 f.

Zakończenie.

dochód) 1374 tal. 5 sgr. 11 fen.
 rozchód)

c. miasto Żerków.

Rachunki kassy kamelaryjnej były do końca roku 1859 złożone i rewidowane.

Pokwitowane zostały do końca 1855 r.

Podług tych wynosił

za rok 1856.

dochód	4421 tal. 9 sg. 3 fen.
rozchód	4394 tal. 5 sg. 1 fen.
Pozostało	27 tal. 4 sg. 2 fen.

za rok 1857.

dochód	3644 tal. 19 sg. 9 fen.
rozchód	3458 tal. 18 sg. 9 fen.
Pozostało	186 tal. 1 sg.

pro 1858:

Einnahme	3356	rl.	20	fg.	5	pf.
Ausgabe	3100	"	22	"	9	"
Bestand	255	"	27	"	8	"

An Kämmererbeiträgen sind repartirt worden:

	1856.	1857.	1858.
804	rl.	22	fg.
699	rl.	22	fg.
730	rl.	20	fg.

Davon sind an Kreis- und Provinzialbeiträgen abgeführt worden:

148	rl.	29	fg.	2	pf.	327	rl.	9	fg.	5	pf.	355	rl.	3	fg.	8	pf.
mithin verblieben zur Befreiung der städtischen Bedürfnisse:																	
655	rl.	23	fg.	1	pf.	372	rl.	13	fg.	1	pf.	377	rl.	16	fg.	4	pf.

Der Etat pro 18⁵⁷/₆₀ lautet:

Einnahme.

I. An Canon- und Pachtgefallen	105	rl.	16	fg.	„	pf.
II. Marktgefälle, Straßendüngerpacht und Einzugsgehd	110	"	7	"	6	"
III. Kapitalszinsen	2	"	19	"	6	"
IV. Zufällige Einnahmen, Sporteln u. Tanzmuffelgelder	5	"	„	"	„	"
V. Kämmererbeiträge	688	"	7	"	6	"
Zusammen	911	"	20	"	6	"

Ausgabe.

I. Verwaltungskosten:

a. Besoldungen	286	rl.
b. Amts-Bedürfnisse incl. Sessionslokalmieth	85	rl.

371 rl. „ fg. „ pf.

II. Bauten und Reparaturen an Gebäuden, Wasserleitungen, Straßen u. Wegen	95	"	26	"	3	"
III. Miete und Unterhaltung des Arrestlokals	35	"	„	"	„	"
IV. Unvorhergesehene Ausgaben	253	"	21	"	7	"
V. Staats-, Provinzial- und Kreis-Kommunal-Abgaben	156	"	2	"	8	"
Zusammen	911	"	20	"	6	"

Schluss:

(Einnahmen) 911 rl. 20 fg. 6 pf.
(Ausgaben)

Da die Beaufsichtigung der städtischen Communal-Verwaltung zum Ressort der Königlichen Regierung gehört, so ist dies hier nur nachrichtlich aufgeführt worden.

Titel XIV.

Zusammenstellung sämtlicher Steuern und Abgaben.

Nach der vorliegenden Statistik brachte der Kreis im

za rok 1858.

dochód	3356	tal.	20	śg.	5	fen.
rozchód	3100	tal.	22	śg.	9	fen.
pozostało	255	tal.	27	śg.	8	fen.

Składki kamelaryjne były rozłożone:

	1856.	1857.	1858.
804	t.	22	śg.
699	t.	22	śg.
730	t.	20	śg.

Z tego wydano na składki powiatowe i prowincjonalne:

148	t.	29	śg.	2	f.	327	t.	9	śg.	5	f.	355	t.	3	śg.	8	f.
pozostało zatem na zaspokojenie potrzeb miejskich																	
655	t.	23	śg.	1	f.	372	t.	13	śg.	1	f.	377	t.	16	śg.	4	f.

Etat na rok 18⁵⁷/₆₀ był następujący:

Dochód,

I. Kanon i przychody dzierżawy	105	tal.	16	śg.	f.
II. Dochody z jarmarków, mierzwy i wprowadzenia się do miasta	110	"	7	"	6
III. Procent od kapitałów	2	"	19	"	6
IV. Przypadkowe i postronne dochody i za tańce	5	"	„	"	„
V. Składki kamelaryjne	688	"	7	"	6
Razem	911	tal.	20	śg.	6

Rozchód.

I. Koszta zarządu	371	"	„	„	„
a. pensye	286	tal.			
b. potrzeby urzędowe dzierżawa lokalu	85	"			
II. Budowle i reparacye budynków, wodociągów, ulic i drog	95	"	26	"	3
III. Dzierżawa i utrzymanie więzienia	35	"	„	"	„
IV. Nieprzewidziane wydatki	253	"	21	"	7
V. Rządowe, prowincjonalne i powiatowe podatki komunalne	156	"	2	"	8
Razem	911	tal.	20	śg.	6

Zakończenie.

(dochód) 911 tal. 20 śgr. 6 fen.
(rozchód)

Ponieważ dozorowanie miejskiego porządku komunalnego do Król. Regencyi należy, dla tego się tu tylko dla wiadomości umieszcza.

Tytuł XIV.

Zestawienie wszelkich podatków.

Podług podanej statystyki złożył powiat w roku

Jahre 1858 (ohne die Abgaben an die Kirchen und Pfarren, welche ihrer eigenen Verwaltung unterliegen) folgende Steuern und Abgaben auf:

1. für die evangel. Schulen	1499	rl.	„	fg.	„	pf.
2. für die kathol. Schulen	11146	=	„	=	„	=
3. Grundsteuer	11986	=	„	=	„	=
4. Einkommensteuer	3651	=	„	=	„	=
5. Klassensteuer	18941	=	„	=	„	=
6. Gewerbesteuer	3289	=	„	=	„	=
7. Domainen-Rente	294	=	1	=	1	=
8. Bankrente	17179	=	10	=	„	=
9. Domainen-Amortisations-Rente	3926	=	23	=	„	=
10. Bäuerliche Zinsen	1094	=	8	=	„	=
11. Kreiskommunal- (incl. Provinzial-) Abgaben	14135	=	„	=	„	=
12. Feuerfözietäts-Beiträge	7000	=	14	=	3	=
Zusammen	99142	=	4	=	4	=

Bei 35,527 Einwohnern, welche der Kreis im Jahre 1858 zählte, kommen pro Kopf der Bevölkerung 2 rl. 23 sgr. 7 pf.

Titel XV.

Finanzlage des Kreises.

Da das im Kreiskommunalfond befindliche Vermögen des Kreises im Betrage von 13,501 rl. zu dem Ausbau der sub Tit. XVI. angeführten Chausseelinien nicht hinreichte, so beschloßen die Kreisstände auf dem Kreistage am 13. Oktober 1856 die zu diesem Zwecke erforderlichen Geldmittel im Wege einer Anleihe zu beschaffen, daß, auf jeden Inhaber lautende Seitens der Gläubiger unkündbare und mit 5 Prozent zu verzinsende Kreis-Obligationen im Gesamtbetrage von 60,000 Rthlr. und zwar:

60 Apoints zu 500 rl. — 200 Apoints zu 100 rl. —
200 Apoints zu 50 rl.

ausgestellt und nach der durch das Loos zu bestimmenden Folge-Ordnung, jährlich vom Jahre 1857 ab mit wenigstens einem Procente des Kapitals amortisirt werden sollten.

Zur Ausführung dieses Beschlusses wurde gleichzeitig eine besondere Kommission, bestehend:

1. aus dem Landrathe des Kreises, als Vorsitzenden,
2. dem Rittergutsbesitzer, Grafen Poninski auf Wreschen,
3. dem Rittergutsbesitzer und Landschaftsrath von Zielonacki auf Chwalibogowo,
4. dem Rittergutsbesitzer von Rekowski auf Gorazdowo gewählt, welche sich der Regulirung dieser Finanz-Angelegenheit und jährlichen Verloosung der zu amortisirenden Obligationen unterzieht.

1858 (wyjawszy składki kościelne i parafialne, które swój własny urząd mają,) następujące podatki:

1. Na szkoły ewangelickie	1,499	tal.	—	sg.	—	f.
2. Na szkoły katolickie	11,146	-	-	-	-	-
3. Gruntowego	11,986	-	-	-	-	-
4. Dochodowego	3,651	-	-	-	-	-
5. Klassycznego	18,941	-	-	-	-	-
6. Procederowego	3,289	-	-	-	-	-
7. Renty królewskiej	294	-	1	-	1	-
8. Renty bankowej	17,179	-	10	-	-	-
9. Renty król. amortizacyjnej	3,926	-	23	-	-	-
10. Czynszów włościańskich	1,094	-	8	-	-	-
11. Komunalno-powiatowych (włącznie z prowincjonalnymi podatkami) podatków	14,135	-	-	-	-	-
12. Składek ogniowych	7,000	-	14	-	3	-

Ogółem 99,142 tal. 4sg. 4f.

Przy 35,527 mieszkańcach, których powiat w r. 1858 liczył, przypada na głowę ludności 2 tal. 23 sgr. 7 fen.

Tytuł XV.

Polozenie finansowe powiatu.

Ponieważ majątek powiatu w kassie komunalno-powiatowej znajdujący się w ilości 13,501 tal. na wybudowanie pod Tyt. XVI. objętych dróg żwirowych nie wystarczył, przeto stany powiatu postanowiły na sejmiku powiatowym pod dniem 13. Października 1856 roku potrzebne na ten cel pieniądze, za pomocą pożyczki dostarczyć a to w ten sposób, że na każdego posiadziela wystawione, ze strony wierzycieli niewiadome, po 5% oprocentowane obligacye powiatowe w ilości 60,000 tal. a mianowicie

60 po 500 tal., 200 po 100 tal., 200 po 50 tal. wystawione i w porządku losem wyznaczonym rocznie poczynszy od r. 1857. najmniej 1% kapitału amortyzowane być mają.

Do wykonania tej uchwały zostanie równocześnie osobna komissya, składająca się z

1. Rady Ziemiańskiego, jako prezydującego,
2. hr. Ponińskiego z Wrzesni,
3. dziedzica i Rady ziemstwa ur. Zielonackiego z Chwalibogowa,
4. dziedzica ur. Rekowskiego z Gorazdowa, obraną, która się do regulacji tejsze sprawy finansowej i rocznego losowania mających się amortyzować obligacyi obowięzuje.

Sr. Majestät der König hat diese Beschlüsse durch die Kabinetts-Ordre de dato Sans Souci den 18. Mai 1857 genehmigt, und ist das desfallsige Privilegium demnächst in der Gesetz-Sammlung öffentlich bekannt gemacht.

Da diese Kreis-Obligationen aller meiner und der übrigen Kreise Bemühungen ungeachtet, einen öffentlichen Cours nicht erhielten und nur in geringem Betrage durch die Zahlungen an die Lieferanten des Chauffee-Materials verwerthet werden konnten, so war der Kreis genöthigt, Behufs der Fortsetzung der Chauffeebauten verschiedene nachfolgende Darlehne gegen Verpfändung der Kreis-Obligationen aufzunehmen:

1. von der Königl. Bank in Posen	20,000 fl.
2. von der Provinzial-Aktienbank in Posen	8,000 fl.
3. von der Provinzial-Hülfskasse in Posen	16,000 fl.
4. von dem Provinzial-Straßen-Baufond, resp. dem Herrn Ober-Präsidenten (cf. Tit. XVI.	17,000 fl.

Endlich gelang es mir im März c. mit dem Handlungs-hause H. C. Plaut in Leipzig einen von der Kreisständischen Kommission genehmigten Vertrag abzuschließen, nach welchem dasselbe den Verkauf der hiesigen Obligationen à 95 % und die Einlösung derselben, sowie der Zinskoupons für eine Provision von 1/3 % übernahm.

Auf Grund dieses Vertrages hat das Handlungshaus bereits 29,500 fl. Kreis-Obligationen verkauft, und ist der Erlös aus demselben zunächst zur theilweisen Abzahlung vorstehender Schulden an die Königliche und Privat-Aktienbank in der Art verwendet worden, daß der Provinzial-Straßen-Baufond den Rest derselben übernommen hat.

Von den Kreis-Obligationen im Betrage von 60,000 fl. sind bis jetzt folgende Beträge verausgabt:

1. durch Verloosung amortisirt	2,400 fl.
2. verkauft:	
a) an die Lieferanten von Materialien zum Chauffeebau	3,350 fl.
b) durch das Handlungshaus Plaut in Leipzig	29,500 fl.
	<hr/>
	= 35,250 fl.

Die übrigen Obligationen sind zur Zeit noch bei der Königlichen und Provinzial-Aktienbank deponirt. Zur Abzahlung und Verzinsung vorstehend aufgeführter Schulden bringt der Kreis laut Stat jährlich 8000 fl. auf, so daß unter Anrechnung der bereits geleisteten Abschlagszahlungen die Schuldenlast desselben sich augenblicklich, wie folgt herausstellt.

Jego Królewska Mość raczył te ustawy rozporządzeniem gabinetowem de dato Sanssouci d. 18. Maja 1857. zatwierdzić, które to privilegium w zbiorze praw publicznych ogłoszone zostało.

Ponieważ zaś te obligacye powiatowe pomimo wszelkich moich i innych powiatów starań biegu publicznego nie otrzymały, a tylko w małej ilości przez wypłaty liwerantom materiału żwirowego podniesione być mogły, powiat był zmuszonym celem ustanowienia budowl żwirowych różne niżej wymienione, za zagwarantowaniem powiatowych obligacyi, pożyczki zaciągnąć:

1 z Król. banku w Poznaniu	20,000 tal.
2. z prowincjonalnego banku akcyi w Poznaniu	8,000 tal
3. z prowincjonalnej kassy pomocni- czej w Poznaniu	16,000 tal.
4. z prowincjonaln. funduszu na budo- wle dróg resp. od Naczelnego Pre- zesa (cf. Tyt. XVI.)	17,000 tal.

Nareszcie udało mi się w Marcu r. b. z domem handlowym H. C. Plaut w Lipsku ugodę, przez komisją stanów powiatowych zawrzeć, podług której tenże sprzedaż tutejszych obligacyi à 95 % i ich wylosowanie, jako też kuponów procentowych za prowizją 1/3 % przejął.

Na mocy tej ugody sprzedał obecnie wzmiankowany dom handlowy za 29,500 tal. obligacyi powiatowych, a zysk z tychże nasamprzód obrócony został na częściowe zapłcenie obecnych długów w Król. i prywatnym banku w ten sposób, że prowincjonalny fundusz budowania dróg resztę tychże przejął.

W ogólności zostały dotychczas następujące sumy obligacyi powiatowych wydane:

1. przez wylosowanie amortyzowane	2,400 tal.
2. sprzedano	
a. liwerantom materiału żwirowego	3,350 tal.
b. przez dom handlowy Plaut w Lipsku	29,500 tal.
	<hr/>
	= 35,250 tal.

Reszta obligacyi jest do czasu w Król. i prowincjonalnym banku akcyi złożona. Na spłcenie i oprocentowanie co dopiero wspomnianych długów składa powiat według etatu 8000 tal. rocznie tak, że przy potrąceniu już uzupełnionego częściowego spłcenia, ciężar długu obecnie wykaże się jak następuje:

a. an den Provinzial-Strassen-Baufonds (incl. der sub Tit. XVI. aufgeführten 17,000 rl.	14,600 rl.
b. an die Provinzial-Hilfskasse in Posen	14,000 rl.
c. an die Königl. Bank in Posen	100 rl.
d. an die Provinzial-Aktienbank in Posen	100 rl.
Summa	28,800 rl.

a. provincyonalnemu funduszowi budo- wania dróg (incl. pod Tyt. XVI. za- pisanych 17,000 tal.)	14,600 tal.
b. provincyonalnej kassie pomocniczej	14,000 tal.
c. Król. bankowi w Poznaniu	100 tal.
d. provincyonalnemu bankowi akcyi w Poznaniu	100 tal.
Razem	28,800 tal.

Titel XVI.

Wege-Bauten.

Auf dem Kreistage am 13. Januar 1854 haben die Kreisstände den Bau folgender Chausseen im hiesigen Kreise beschlossen:

- I. von der Gnesener Kreis-Grenze bei Sokółowo über Wreschen, Miłosław nach Murzynowo borowe;
- II. von Murzynowo bis Neustadt incl. der dortigen Warthenbrücken unter der Bedingung, daß die Kreise Pleschen und Schroda an dieser Strecke und den Brückenbauten sich mit $\frac{2}{3}$ der Kosten theiligen;
- III. von Miłosław über Pogorzelice, Żerkow bis an die Grenze mit dem Pleschener Kreise in der Richtung nach der Stadt Jarocin (zunächst ohne Anlegung einer Brücke über die Warthe);
- IV. Außerdem ist auf dem Kreistage am 17. November 1856 noch der Bau einer Chaussee von der Stadt Żerkow bis an die Pleschener Kreisgrenze in der Richtung nach der Stadt Neustadt a. W. beschlossen worden.

I. Die Chausseelinie von der Stadt Wreschen bis zur Stadt Miłosław (2 Meilen) ist im April 1854 begonnen und im November 1855 dem öffentlichen Verkehr übergeben worden.

Dieselbe kostet	61,422 rl. 19 šg. 2 pf.
dazu ist gegeben worden:	
a) vom Kreise	39,785 rl. 19 šg. 2 pf.
b) an Prämien	21,637 „ „ „ „
Summa	61,422 = 19 = 2 =

II. Die Chausseelinie von der Stadt Miłosław bis zum Theilungspunkte bei Murzynowo kostet:

54,352 rl. 16 šg. 5 pf.

dazu ist gegeben	
a) vom Kreise	43,352 rl. 16 šg. 5 pf.
b) an Prämien	11,000 „ „ „ „
Summa	54,352 = 16 = 5 =

III. Die Chausseelinie von dem Theilungspunkte bei Murzynowo bis Neustadt incl. sämtlicher 6 Brücken, welche

Tytuł XVI.

Budowle dróg.

Na sejmiku powiatowym dnia 13. Stycznia 1854 r. uradziły Stany powiatu bicie następujących dróg żwirowych:

- I. od granicy powiatu Gnieźnieńskiego około Sokółowa przez Wrześnią, Miłosław do Murzynowa leśnego,
- II. od Murzynowa do Nowego Miasta wraz z tarczonym mostem na Warcie, z tym jednak warunkiem, jeżeli powiaty Średzki i Pleszewski koszta budowy tej przestrzeni w $\frac{2}{3}$ częściach poniosą,
- III. od Miłosławia przez Pogorzelicę, Żerków do granicy powiatu Pleszewskiego w kierunku miasta Jarocina (najprzód bez połączenia mostu na Warcie),
- IV. Oprócz tego uradzono na sejmiku powiatowym z dnia 17. Listopada 1856 r. budowanie żwirówki od miasta Żerkowa do granicy powiatu Pleszewskiego w kierunku Nowego Miasta n. W.

I. Żwirówkę od miasta Wrześni do Miłosławia zaczęto robić w Kwietniu 1854 r. a w Październiku 1855 r. oddano ją do publicznego użytku.

Ta kosztuje: 61,422 tal. 19 šg. 2 f.
na to dano

a. przez powiat	39,785 - 19 - 2 -
b. przez premie	21,637 - — - -
ogółem	61,422 - 19 - 2 -

II. Żwirówka od miasta Miłosławia aż do punktu granicznego pod Murzynowem kosztuje

54,352 tal. 16 šg. 5 f.

na to dano	
a. przez powiat	43,352 - 16 - 5 -
b. przez premie	11,000 - — - -
rarem	54,352 - 16 - 5 -

III. Żwirówka od punktu granicznego pod Murzynowem aż do Nowego Miasta, która wspólnie przez

im Verein mit den Kreisen Pleschen und Schroda gebaut worden ist, kostet 130,000 Thaler.

Von diesen Kosten sind besonders verausgabt:

a. für die Eintrachtsbrücke über die Warthe, welche 350 Centner Eisen und 815 eingerammte Pfähle enthält 48,000 rl.

b. für die Fluthbrücke hinter derselben 18,000 rl.

An Prämien zu diesen Gesamtkosten von 130,000 rl. sind gezahlt worden:

A. Seitens des Staats,

1. für den Brückenübergang 15,000 rl.
2. für die gemeinschaftliche Chausséelinie pro Meile 10,000 rl.

B. Seitens der Provinz,

1. für den Brückenübergang 10,000 rl.
2. für die gemeinschaftl. Chausséelinie pro Meile 6,000 =

C. Nachtrags-Prämie und Unterstützung
Seitens der Provinz 15,000 =

56,000 rl.

Der Breschener Kreis schuldet auf seinen Antheil für Ausführung dieser Bauten an den Provinzial-Straßen-Bau-Fond noch 17,000 rl.

Die spezielle, von der Kasse gelegte Rechnung über sämtliche Einnahmen und Ausgaben des Kreises zu diesen Chausséebauten befindet sich im Anhange dieser statistischen Uebersicht und eine vollständige Zusammenstellung der Finanzlage des Kreises ist in dem Titel XV. „Finanzen des Kreises“ enthalten.

Die vorgenannten drei Chausséelinien incl. der Brücken sind bereits im Bau vollendet und im Juni 1859 an die Provinz abgetreten.

IV. Die Chausséelinie von der Stadt Żerkow bis an die Pleschener Kreisgrenze in der Richtung nach Neustadt ist im Ganzen 2650 Ruthen lang und auf 35,620 rl. veranschlagt.

Davon kommen auf den Breschener Kreis für eine Länge von 1730 Ruthen 23,800 rl.
excl. der zu erhaltenden Staats- und Provinzial-Prämie im ungefähren Betrage von 16,000 rl.

V. Die Chausséelinie von der Gnesener Kreis-Grenze bis zur Stadt Breschen ist für 1100 Ruthen auf 11,700 rl. veranschlagt.

Der Pleschener Kreis hat sowohl den Ausbau der Linie von Neustadt, sowie von der Stadt Jarocin bis an die hiesige Kreisgrenze beschlossen, und ebenso ist auch Seitens des Kreises Gnesen der Ausbau der Chaussée von dort über die Stadt Żydowo bis an die hiesige Kreisgrenze bei Sokołowo beschlossen, resp. bereits vermessen worden und soll letzterer

powiat Średzki i Pleszewski budowaną była, kosztuje z wszystkimi sześcioma mostami

130,000 tal.

Z kosztów tych wydano oddzielnie:

a. na „most zgody“ na Warcie, który 350 centn. żelaza i 815 wbitych palów zawiera, 48,000 tal.

b. za most za tymże się znajdujący 18,000 tal.

Przez premie złożono na te ogólne koszt:

130,000 tal.

A. ze strony Rządu.

1. za przeprowadzenie przez most 15,000 tal.

2. na wspólność w żwirówce na milę 10,000 tal.

B. ze strony prowincyi.

1. za przeprawę przez most 10,000 tal.

2. za wspólność w żwirówce na milę 6,000 tal.

C. przez premie dodatkowe i ze wsparcia ze strony prowincyi 15,000 tal.

= 56,000 tal.

Powiat Wrzesiński dłużnym jest w skutek udziału w wykonaniu powyższych budowli funduszowi prowincjonalnemu na bicie dróg przeznaczonemu 17,000 tal.

Osobny przez kasę złożony rachunek z wszystkich dochodów i rozchodów powiatu na te budowle żwirówek znajduje się w dodatku niniejszego przeglądu statystycznego, a zupełne zestawienie dochodu powiatu jest w tytule XV. „Finanse powiatu“ zawarte.

Budowa powyżej wymienionych trzech żwirówek wraz z mostami już ukończona a takowe w Czerwcu 1859. r. prowincyi odstąpione zostały.

IV. Przestrzeń żwirówki od miasta Żerkowa aż do granicy powiatu Pleszewskiego w kierunku do Nowego Miasta jest w ogóle 2650 prętów długa a na 35,620 tal. obrachowana.

Z tego przypada na powiat Wrzesiński za długość 1730 prętów 23,800 tal.

oprócz oczekiwanych rządowych i prowincjonalnych premii w ilości 16,000 tal.

V. Żwirówka od granicy powiatu Gnieźnieńskiego do miasta Wrzesni wynosi 1100 prętów długości i jest na 11,700 tal. oszacowana.

Powiat Pleszewski uchwalił wybudowanie żwirówki od Nowego Miasta, jako też od Jarocina aż do granicy tutejszego powiatu; podobnież została buowała żwirówki z Gniezna przez Żydowo aż do granicy tutejszego powiatu pod Sokołowem, z strony Gnieźnieńskiego powiatu uchwaloną resp. obecnie wymierzoną

Bau im künftigen Jahre in Angriff genommen werden, sobald der Bau der Chausseelinie von Gnesen nach Witkowo beendigt ist.

Die Ausführung der Chausseebauten ad IV. und V. im hiesigen Kreise ist jedoch mit Rücksicht auf die seit mehreren Jahren bedeutend verminderten Revenuen der Gutbesitzer und die sonstige Krisis zur Zeit ausgesetzt worden.

Was die Instandsetzung der übrigen Landstraßen und Wege im Kreise betrifft, so habe ich es mir während meiner Verwaltung des hiesigen Kreises im hohen Grade angelegen sein lassen, dieselben durch Auffahren von Lehm oder Sand in den möglichst fahrbaren Zustand zu bringen und im Besonderen Lehm-Chaussees auf folgenden Strecken angelegt:

1. von der Stadt Breschen bis Psary,
2. von der Stadt Miłosław bis Kozubiec,
3. von dem Dorfe Chlebowo bis Pogorzelice,
4. bei dem Dorfe Czeszewo,
5. im Dorfe Neudorf podgórne,
6. auf der Landstraße von Pogorzelice bis zur Stadt Żerkow,
7. auf der kleinen Landstraße von der Stadt Żerkow nach der Stadt Pleszew.

Die von mir angeordnete Bepflanzung sämtlicher Wege im Kreise ist fast vollständig durchgeführt und die Bepflanzung der noch wenigen im Distrikt Wulka belegenen Wege wird noch in diesem Herbst resp. künftigen Frühjahr zur Ausführung kommen.

Diese zur Sicherheit des reisenden Publikums so äußerst notwendige Maßregel wird leider von allen Einwohnern des Kreises nicht richtig gewürdigt, indem die jungen Pflänzlinge durch ruchlose Hände muthwilliger Weise in großem Umfange abgebrochen worden, weshalb es wünschenswerth ist, daß die einzelnen Grundbesitzer und Gemeinden in ihrem eigenen Interesse auf diese Verunstaltung der Wege die größte Aufmerksamkeit verwenden und die Thäter zur Bestrafung anzeigen müssen.

Titel XVII.

Kreis - Spar - Kasse.

Nachdem die Kreisstände in der Versammlung vom 20. Juni 1851 nachfolgende Commission zum Entwurfe der Statuten einer Kreis-Sparkasse gewählt hatten:

1. den Grafen Mielżyński in Miłosław,
 2. den Grafen Poninski in Breschen,
 3. den Rittergutsbesitzer von Sulewicz in Młodziejewo,
 4. den Kreis-Physikus Dr. Dernen in Breschen,
- wurden die von derselben ausgearbeiteten Statuten auf dem

i w przyszłym roku ma być rozpoczętą, skoro żwirówka z Gniezna do Witkowa ukończoną zostanie.

Wykonanie budowli żwirowych ad IV. i V. w tu-tejszym powiecie zostało jednak, ze względu na znacz-nie od wielu lat zmniejszone dochody posiadzicielei dóbr i na ogólny brak pieniędzy do czasu zawieszono.

Co się zaś tyczy uporządkowania innych trak-tów i dróg w powiecie dodałem sobie w czasie me-go zarządu powiatem największego starania, aby ta-kowe przez nawiezienie gliny albo piasku ile możno-ści najdogodniejszemi do jeżdzenia uczynić; w szcze-gólności zaś zostały następujące drogi gliną ubite.

1. od miasta Wrzesni do Psar,
2. od miasta Miłosławia do Kozubca,
3. od wsi Chlebowa do Pogorzeliczy,
4. przy wsi Czeszewa,
5. we wsi Nowawies podgór.,
6. na trakcie z Pogorzeliczy do miasta Żerkowa,
7. na małym trakcie z miasta Żerkowa do miasta Pleszewa.

Rozporządzone przezemnie obsadzenie wszystkich dróg w powiecie drzewkami jest prawie zupełnie wy-konane; obsadzenie zaś nie wielu już dróg w obwo-dzie policyjnym Wuleckim zostanie jeszcze w tej je-sieni albo w przyszłą wiosną uzupełnione.

To urządzenie tak konieczne dla bezpieczeństwa podróżującej publiczności, jest niestety od wszystkich mieszkańców powiatu źle zrozumiane, gdyż te młode roślinki bywają psotną ręką umyślnie w znacznej prze-strzeni wyłamywane, dla czego jest do życzenia, aby każdy posiadziciel gruntu i każda gmina w własnym interesie na to szkaradzenie dróg największą dała ba-czość i psotników tych dla ukarania wskazała.

Tytuł XVII.

Powiatowa kassa oszczędności.

Gdy stany powiatu na zebraniu d. 20. Czerwca r. 1851. następującą komisyją do ułożenia statutów dla powiatowej kassy oszczędności obrały:

1. hr. Mielżyńskiego z Miłosławia,
 2. hr. Ponińskiego z Wrzesni,
 3. dziedzica ur. Hulewicza z Młodziejewic,
 4. fizyka powiatowego Dr. Dernen z Wrzesni,
- zostały przez tę komisyją wypracowane statuta na sejmiku powiatowym d. 9. Listopada 1857. r. przed-

Kreistage am 9. November 1857 vorgelegt, genehmigt, und durch die Allerhöchste Kabinettsordre Sr. Königlichen Hoheit des Prinz-Regenten vom 8. März 1858 bestätigt.

Diese Kreis-Sparkasse, welche am 1. Februar 1858 in's Leben getreten ist, hat ihren Sitz in Breschen und wird durch ein von den Kreisständen zu erwählendes Curatorium, welches der Controle einer aus drei Mitgliedern der Kreisvertretung gebildeten ständischen Deputation unterworfen ist, verwaltet.

Der Kreis-Landrath ist jedesmaliger Vorsitzender dieser Deputation, die beiden anderen Mitglieder derselben werden von den Kreisständen auf 3 Jahre gewählt.

Zu Mitgliedern, resp. Stellvertretern dieses Curatorii und der ständischen Deputation sind auf dem Kreistage am 20. September 1858 gewählt, und von der Königlichen Regierung bestätigt worden.

I. zu Mitgliedern des Curatorii:

- a) der Kaufmann Rost in Breschen,
- b) der Kreis-Physikus Dr. Dernen in Breschen,
- c) der Kaufm. Thomas Rakowski ebenfalls in Breschen

II. zu deren Stellvertretern:

- a) der Kreisgerichts-Direktor Guderian
- b) der praktische Arzt Dr. Tabernacki,
- c) der Graf Poninski auf Opieszyn;

III. zu Mitgliedern der ständischen Deputation:

- a) der Graf Mielżyński auf Miłosław,
- b) der Gutsbesitzer Nehring auf Gozdowo,

IV. zu deren Stellvertretern:

- a) der Rittergutsbesitzer v. Zielonacki auf Chwalibogowo,
- b) der Graf Dąbski auf Kołaczkowo.

Obgleich diese Kreis-Sparkasse Einlagen von 10 Sgr. bis zu 100 Thaler annimmt, diese mit $3\frac{1}{3}$ Prozent verzinst, und der Breschener Kreisverband dem Einleger für die Sicherheit seiner Einlage, für regelmäßige Verzinsung und prompte Zurückzahlung auf alle Fälle, für jeden Ausfall haftet, so ist bis jetzt jedoch nur der verhältnismäßig geringe Betrag von 445 rl. 5 sgr. eingezahlt worden.

Es ist dies um so mehr zu bedauern, als die eingelegten Gelder nach dem Inhalte der Statuten gegen Gewährung einer bestimmten Sicherheit anderweitig à 5 Prozent ausgeliehen werden können, und bereits viele solche Darlehnsgesuche bei dem Landraths-Amte eingegangen sind.

Es dürfte daher zur Hebung dieses so überaus nützlichen Instituts wesentlich beitragen, wenn sämtliche Behörden, Gutsbesitzer und Schulzen die Kreiseingesessenen auf dasselbe bei jeder Gelegenheit aufmerksam machten.

Mit Rücksicht auf die bis jetzt in so geringem Betrage erfolgten Einlagen und zur Ersparung der Gebühren für einen

zözone, przyjęte i wysokiem gabinetowem rozporządzeniem Jego Król. Wysokości Księcia Rejenta z dn. 8. Marca 1858. r. potwierdzone.

Taž powiatowa kassa oszczędności, która z dniem 1. Lutego 1858 r. istnieć zaczęła, znajduje się we Wrześni i jest przez osobne, przez stany powiatu obieralne kuratorium, które kontroli, z trzech członków zastępstwa powiatowego utworzonej deputacyi stanów podlega, zarządzona.

Radca Ziemiański jest każdą razą przydującym teź deputacyi, dwaj inni członkowie bywają przez stany powiatowe na 3 lata obierani.

Na członków resp. zastępców tegoż kuratorium i deputacyi stanów zostali na sejmiku powiatowym dn. 20. Września 1858. r. obrani i przez Król. Regencyą potwierdzeni:

I. na członków kuratorii:

- a. kupiec Rost w Wrześni,
- b. fizyk powiatowy Dr. Dernen w Wrześni,
- c. kupiec Tomasz Rakowski także z Wrześni;

II. na ich zastępców:

- a. dyrektor sądu powiatowego Guderian,
- b. praktyczny lekarz Dr. Tabernacki,
- c. hr. Poniński na Opieszynie;

III. na członków deputacyi stanów:

- a. hr. Mielżyński na Miłosławiu,
- b. dziedzic Nehring z Gozdowa;

IV. na ich zastępców:

- a. dziedzic ur. Zielonacki na Chwalibogowie,
- b. hr. Dąbski na Kołaczkowie.

Chociaż ta kassa powiatowa oszczędności kwotę od 10 śg. do 100 tal. przyjmuje, takowe po $3\frac{1}{3}$ % procentuje a powiat Wrześniński oddawcy pewność jego kwoty, regularny procent i rzetelną wypłatę i na każdy nieprzewidziany wypadek gwarantuje, to jednak dotychczas tylko bardzo szczupła kwota w ilości 445 tal. 5 śgr. złożoną została.

Tem więcej ubolewać trzeba, kiedy złożone pieniądze podług osnowy statutów za zaręczeniem pewnego bezpieczeństwa dalej na 5 % wypożyczane być mogą, i obecnie wiele podobnych wniosków o pożyczkę do urzędu Rady Ziemiańskiego wniesionych zostało.

Do podniesienia tego, ze wszech miar pożytecznego zakładu trzebaby istotnie starania dołożyć przez to, gdyby wszystkie władze, dziedzice dóbr i sołtysi uwagę mieszkańców powiatu przy każdej sposobności na ten zakład zwracali.

Revdanten hat der unterzeichnete Landrath die Verwaltung der Kasse bis zur größeren Ausdehnung dieses Instituts mit Genehmigung der Kreisstände und der Königlichen Regierung übernommen und sind alle desfalligen Gesuche an denselben zu richten.

Titel. XVIII.

Sorge für Kranke.

In Folge eines Geschenkes des Grafen Poninski im Betrage von 500 Rthlr. sowie des früheren Besitzers von Graboszewo, Herrn Grafen Taczanowski im Betrage von 114 rl. wurde im Jahre 1852 das Projekt eines Kreis-Lazareths angeregt.

Nachdem von den Kreisständen eine Kommission zur Ausarbeitung der desfalligen Statuten bestehend aus:

- dem Grafen Poninski auf Breschen,
- dem Grafen Mielżyński auf Miłosław,
- dem Rittergutsbesitzer v. Paszczyński auf Grabowo,
- dem Rittergutsbesitzer von Rekowski auf Gorazdowo,
- dem Rittergutsbesitzer Luedemann auf Sędziwojewo,
- dem Kreis-Physikus Dr. Dernen in Breschen

gewählt, und der Kostenanschlag im Betrage von 5097 rl. von dieser Commission genehmigt worden war, wurde auf dem Kreistage am 17. April 1855 beschlossen:

1. das Kreis-Lazareth — auf dem von der hiesigen Stadt geschenkten Plage in der Nähe des Kruges von Berdychowo, nach diesem Kostenanschlage aufzubauen,
2. zum Neubau desselben ein Darlehn von 3000 rl. aus der Provinzial-Hülfskasse in Posen auf Amortisation aufzunehmen, und sämtliche Tanzmuskzettel des Kreises, so wie den Erlös aus den Jagdscheinen zur Unterhaltung desselben zu verwenden.

Obgleich der Herr Graf Poninski das versprochene Kapital von 500 rl. bis jetzt regelmäßig verzinst und der Kreis-Physikus Dr. Dernen sich mit anerkannter Bereitwilligkeit verpflichtet hat, die Kranken in diesem Lazareth während der ersten 3 Jahre unentgeltlich zu behandeln, sowie endlich der Apotheker Mathesius 25 % Rabatt von den für das Lazareth zu liefernden Arzneien bewilligt hat, konnte dennoch mit dem Bau desselben bis jetzt leider noch nicht begonnen werden, weil die Provinzial-Hülfskasse die Gewährung des bereits zugesagten Darlehns von 3000 rl. so lange verweigert, bis der Kreis seine, zu Chausséebauten aufgenommenen Darlehne abgezahlt hat.

Unter diesen Umständen habe ich es mir inzwischen angelegen sein lassen, den betreffenden Baufond dadurch zu verstärken, daß ich die Gemeinden des Kreises veranlaßt habe, die Tanzmusk-

Ze względu na tak małą dotychczas zapłaconą kwotę i dla oszczędzenia wydatków dla kassyera podpisany Radca Ziemiański zarząd kassy aż do powiększenia się zakładu z przyzwoleniem stanów powiatu i Król. Regencyi objął, dla czego wszystkie w tej mierze podania do tegoż odsyłane być powinny.

Tytuł XVIII.

Pieczka o chorych.

W skutek podarunku hr. Ponińskiego w ilości 500 tal. jako też dawniejszego dziedzica Graboszewa hr. Taczanowskiego w ilości 114 tal. powzięto w r. 1858 myśl założenia lazaretu powiatowego.

Po obraniu przez stany powiatu komisji do ułożenia odpowiednich statutów, składającej się z hr. Ponińskiego w Wrześni, z hr. Mielżyńskiego w Miłosławiu, z dziedzica ur. Łaszczyńskiego z Grabowa, z dziedzica ur. Rekowskiego z Gorazdowa, z dziedzica Luedemanna z Sędziwojewa, z fizyka powiatowego Dr. Dernen z Wrześni, i po przyjęciu przez takową kosztorysu na 5097 tal., uradzono na sejmiku powiatowym pod dn. 17. Kwietnia 1855. r.:

1. lazaret powiatowy na gruncie przez tutejsze miasto darowanym a przy gościńcu Berdychowskim położonym, podług powyższego kosztorysu wybudować;
2. do wybudowania takowego pożyczkę w ilości 3000 tal. z prowincyalnej kassy zapomożki w Poznaniu na amortyzacyą zaciągnąć i do utrzymania tegoż wszystek dochód z ceduł do tańczenia i polowania wydawanych obrócić.

Pomimo, że pan hr. Poniński od przyręczonego kapitału 500 tal. procenta dotychczas regularnie opłaca i fizyk powiatowy Dr. Dernen z uznania godną gotowością się zobowiązał chorych w tym lazarecie przez pierwsze 3 lata bezpłatnie leczyć, jako też, że aptekarz Mathesius przyrzekł dać 25 % rabat na lekartwach, któreby w takowym spotrzebowanemi być miały, nie można było jednakowoż dotychczas budowy takowego rozpocząć, ponieważ prowincjonalna kassa zapomożki przyręczonej pożyczki 3000 tal. na tak długo odmówiła, dopóki powiat długu na budowę żwirówki zaciągniętego nie odplaci.

Przy takich okolicznościach starałem się tymczasowo qu. fundusz na budowę przez to powiększyć

gelder zu demselben schon seit mehreren Jahren abzuliefern. Außerdem haben die Herrn Mitgliedern der Einschätzungs-Commission zur Einkommensteuer ihre Diäten und Reisekosten ebenfalls diesem Fond seit einer Reihe von Jahren überwiesen.

Aus diesen Beiträgen, den von dem Herrn Grafen Poninski gezahlten Zinsen und anderen, diesem Fond überwiesenen außerordentlichen Einnahmen habe ich bis jetzt excl. des vom Herrn Grafen Poninski versprochenen Kapitals von 500 rl. einen Fonds von 1824 rl. gebildet, und da der Kreis Aussicht hat, seine sämtlichen Schulden in nächster Zeit abzuführen, mithin das Darlehn von 3000 rl. aus der Provinzial-Hülfskasse zu erhalten, so dürfte hoffentlich im nächsten Jahre mit dem Bau dieses, so dringend nothwendigen, Lazareths begonnen werden.

že spowodowałem już od pare lat gminy powiatu, aby pieniądze za ceduły do tańca na takowy składały. Prócz tego przekazali od pare lat na ten cel panowie członkowie komisji szacunkowej podatku dochodowego swe diety i koszta podróży.

Z tych i tym podobnych funduszów przekazanych z nadzwyczajnych składek, jako też z procentów przez pana hr. Ponńskiego opłacanych, utworzyłem dotychczas wyłącznie kapitału 500 tal. przez hr. Ponńskiego ofiarowanego, fundusz 1824 tal. wynoszący. A że powiat ma widoki wszystkie swe długi w krótkim czasie opłacić ewent. pożyczkę 3000 tal. z prowincyjnej kassy pomocniczej uzyskać, przeto będzie można budowę tak koniecznie potrzebnego lazaretu w przyszłym roku niezawodnie rozpocząć.

Rechnungsmäßige Übersicht
der Einnahmen und Ausgaben
des bei der Königl. Kreiskasse verwalteten Chaussee-Baufonds
des Breschener Kreises
bis Ende 1859.

(Gefertigt den 25. Januar 1860.)

Przegląd rachunkowy
dochodu i rozchodu byłego w Król. kassie powiatowój
pod zarządem funduszu na budowę drogi żwirowój
w powiecie Wrzesińskim
aż do końca roku 1859.

(Robiony dnia 25. Stycznia 1860.)

Nr.	Abschnitt.	Tit.	Benennung der Ausgaben.	Betrag.						Bemerkungen.
				speciell			summarisch			
				rl.	fg.	pf.	rl.	fg.	pf.	
II.			Kosten des Baues der gemeinschaftl. Linie Murzynowo-Neustadt, incl. der Warthebrücke:							
1			Baarzahlung des Breschen Kreises an die gemeinschaftl. Baukasse	17,500	"	"				Laut der in den landräthl. Akten befindlichen von der ständisch. Comiss. abgenommenen Rechnung der Bauhff. der gemeinschaftl. Linie Murzynowo-Neustadt.
2			Landräthl.							
3			Berfügung vom 15. Dezember 1858 und Quittung	209	15	"				
4			an den v. Karzewski in Lubrze für Landabfindung, landr. Verf. vom 29. Dezember 1858 und Quittung	166	20	"				
			Antheil des aus dem Prov.-Chausseeaufd. entnommenen Darlehns	18,666	21	2				dito.
							36542	26	2	
III.			Zur Verzinsung der Darlehne sind aus der Einnahme der Kreis-Chaussee-Baubeiträge verwendet worden:							
1			5% und 6% Zinsen an die Kgl. Bank für das Lombard-Darlehn ad 20,000 rl. für die Zeit vom 17. Novbr. 1857 bis zum 31. Dezbr. 1859 laut quitt. Pfandschein	1,977	2	6				Laut quittirtem Pfandschein.
2			5 u. 6% Zinsen an die Provinzial-Aktienbank für das Darlehn ad 8000 rl. und 3000 rl. für die Zeit vom 1. April 1858 bis zum 31. Dezember 1859 laut quitt. Pfandscheine	985	6	"				dito.
3			5 u. 6% Zins. an die Prov.-Institutenkasse für das Darlehn von 21,000 rl. für die Zeit vom 1. Juli 1857 bis ult. Dezbr. 1859 laut rechnungsmäßigem Nachweis unter dem Tit. des Chaussee-baufonds in den Kreis-Kommunal-Rechnungen	2,425	"	"				Laut Kreiskommunal-Rechnung pro 1857-59, bei der Zinsenzahlung sind die Abschlagszahl. berücksichtigter.
4			5 u. 6% Zinsen für das Darlehn ad 18666 rl. 21 fg. 2 pf. an die Prov.-Institutenk. für die Zeit vom 1. Januar 1858 bis Dez. 1859 laut Nachweis in der Kreiskommun.-Rechn. pro 1858/59	1,809	29	4				
5			An den Kreis-Obligationsfond die Jahreszinsen pro 1858/59 für die veräußerten Kreisoblig. ad 3750 rl. laut Rechn. des Kreisobligd.	302	15	"				
6			5% Zinsen für die Wechselschuld ad 10.006 rl. den 21. Jan. 1858	150	20	6				
							7650	13	4	
IV.			Zur Tilgung der Schuld sind verwendet worden:							
1			Am 13. Januar 1859 an die Prov.-Hilfskasse, Abschlagszahlung auf das Darlehn ad 21,000 rl.	5,000	"	"				
2			Am 12. Febr. 1859 an den Prov.-Chausseeaufond, Abschlagszahlung auf das Darlehn ad 18,666 rl. 21 fg. 2 pf.	66	21	2				
3			Am 28. Dezbr. 1859 an dens. Ab. auf das Darl. 18666 rl. 21 fg. 2 pf.	800	"	"				
4			Am 25. Juni 1859 an die Prov.-Aktienbank Abschlagszahlung auf das Darlehn ad 11,000 rl.	3,000	"	"				
							8866	21	2	
V.			An den Chausseeaufond sind ferner berichtet worden andere in dem Chausseebau-Anschlage nicht berücksichtigte Ausgaben:							
1			dem Steinliefer. Rauhudt für nachgel. Steine zur Linie Breschen-Miß.	797	"	"				Vide Erhaltung pos. VII. der Einnahme-Belag bei der Kreiskommunal Rechnung pro 1858. dito 1857. dito.
2			dem Baufranz. Neufrenz in Posen für die Veranschlg. der Linie Zerf.-Neust.	120	17	6				
3			dem Buchhlt. Weinert in Posen, Kosten für Anfert. der Kreisoblig. zc.	26	16	7				
4			der Decker'schen Buchdr. zu Posen für den Druck zc. der Kreisoblig.	157	4	"				
							1101	8	1	
			Abschnitt I.	115775	5	7				Die zu verzinsenden Schulden des Kreises betragen Ende 1859.
			Uebershaupt Ausgabe	169936	14	4				a. Königl. Bank 20,000 rl. b. Prov.-Aktien-Bank 8,000 rl. c. Prov.-Hilfskasse 16,000 rl. d. Prov.-Chausseeauf. 17,800 rl. e. veräußerte Kreisoblig. 3,750 rl. 65,550 rl.
			Schluss - Aufstellung,							
			Die Einnahme beträgt	170881	25	8				
			Die Ausgabe beträgt	169936	14	4				
			Bleibt bei diesem Fond am Schluß des Jahres 1859 Bestand	945	11	4				

Breschen, den 27. Januar 1860.

Der Kreis-Kommunalkassen-Rendant. Günther.

Nro.	Oddział.	Tytuł.	Wymienienie rozchodu.						U w a g i.		
			pojedynczo			razem.					
			tal.	śg.	fen.	tal.	śg.	fen.			
II.		Koszta budowli wspólnej linii Murzynowsko-Nowomiejskiej włącznie mostu przez Wartę	17,500	—	—						Podług znajdującego się w aktach Urzędu Ziem. i odebranego od komisji stanowej obrachunku kassy budowlowej wspólnej linii Murzynowsko-Nowomiejsk.
1		zapłacenie gotówką pow. Wrześ. do wspólnej kassy banku									
2		rozrząd. urzędu Ziem. z d. 15. Grudnia 1858. i kwit.	209	15	—						
3		p. Karczewskiemu w Lubczu zapłacenie za rolę rozrząd. Król. Urzędu Ziem. z dn. 29. Grudnia 1858. i kwit.	166	20	—						
4		częstka wziętej pożyczki z fund. prow. na bud. drogi żwir.	18,666	21	2	36,542	26	2			
III.		Do opłaty procentu pożyczki spotrzebowano z dochodu składek na budowanie drogi żwirowej									Podług kwitowanego rewersu. dto. Podług obrachunku kom. na rok 1857—59 przy wypłacaniu procentu wypłatę na potrącenie uwzględnione.
1		5 i 5/10 procentu do Król. banku od pożyczki 20,000 tal. za czas od 17. List. 1857 do 31. Grud. 1859 podk. kwitow. rewersu	1,977	2	6						
2		5 i 6/10 procentu d prowinc. banku akcyi od pożycz. 8000 i 3000 t. za czas od 1. Kwiet. 1858 do 31. Grud. 1859. na corewers	985	6	—						
3		5 i 6/10 procentu do prowinc. kassy instyt. od pożyczki 21,000 t. za czas od 1. Lipca 1857 do końca Grudnia 1859 podk. rachunkow. dowodu pod tytułem funduszu na budowę drogi żwirowej w rachunkach komunalnych powiatu	2,425	—	—						
4		5 i 6/10 proc. od poż. w ilości 18,666 t. 21 s. 2 f. do prow. kassy instytutow, za czas od 1. Stycz. 1858. do Grudn. 1859. podług dowodu w rachunku kom. za rok 1858/59	1,809	29	4						
5		Funduszowi obligacyi powiat. roczni procent za rok 1858/59 za sprzedane obligacye pow. w ilości 3750 t. według obrachunku funduszu obl. pow.	302	15	—						
6		5/10 proc. od długu wexlow. w ilości 10,000 t. d. 21. Stycz. 1858	150	20	6	7,650	13	4			
IV.		Na umorzenie długu wydano:									
1		w dniu 13. Stycznia 1859. do prowincyalnej kassy pomocnicz. odpłatkę na pożyczkę 21,000 tal.	5,000	—	—						
2		w dniu 12. Lutego 1859. do prowincyalnego funduszu na budowę drogi żwir. odpłatkę na pożyczkę 18,666 tal. 21 s. 2 f.	66	21	2						
3		w dniu 28. Grudnia do tegoż	800	—	—						
4		w dniu 25. Czerwca 1859. do prowincyalnego banku akcyi odpłatkę na pożyczkę 11,000 tal.	3,000	—	—	8,866	21	2			
V.		Z funduszu na budowę drogi żwir. zaspokojono niektóre inne wydatki, które w kosztorysie budowy drogi żwirowej umieszczane nie były:									
1		liwerantowi kamieni Rauhdt za nadliwerowane kamienie na linią Wrzesińsko-Miłosławską	797	—	—						Zob. zwrócenie pos. VII. doch.
2		budownicemu Neukranz za robienie kosztorysu na linią z Żerkowa do Nowegomiasta	120	17	6						Dowód przy rachunkach pom. za rok 1859.
3		buchhalt. Meinert w Poznaniu koszta za wygot. oblig. pow. itd	26	16	7						dto 1857.
4		drukarni Deckera w Poznaniu za drukowanie ctr. oblig. pow.	157	4	—						dto.
		Oddział I.				1,101	8	1			Dług pow. od którego ma się procent płacić wynosi na końcu roku 1859:
		Ogółem wydatek				115,775	5	7			a. Król. banku 20,000 tal.
		<i>Zakończenie.</i>				169,936	14	4			b. Prow. banku akc. 8,000 tal.
		Dochód wynosi				170,881	25	8			c. Prow. kas. pom. 16,000 tal.
		Rozchód wynosi				169,936	14	4			d. Prow. fund. bud. 17,000 tal.
		pozostaje się z tego funduszu na końcu roku 1859.				945	11	4			e. sprzed. obl. pow. 3,750 tal.
											ogółem 65,550 tal.

Września, dn. 27. Stycznia 1859.
Rendant pow. kassy kom. podp. **Günther.**

